

T.C.

NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ TOPLUMSAL
CİNSİYET ALGILARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SİNAN CEYLAN

Niğde

Mart, 2022

T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ TOPLUMSAL
CİNSİYET ALGILARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SİNAN CEYLAN

Danışman: Prof. Dr. Kubilay YAZICI

Niğde

Mart, 2022

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde tez yazım kılavuzuna uygun olarak tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

25/03/2022

Sinan CEYLAN

JÜRİ ONAY SAYFASI

Prof. Dr. Kubilay YAZICI'nın danışmanlığında Sinan Ceylan tarafından hazırlanan “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tarih: .../.../...

JÜRİ :

İMZA

Danışman : Prof. Dr. Kubilay YAZICI

Üye : Doç. Dr. Tuğba Cevriye ÖZKARAL

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Melek KÖRÜKÇÜ

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun Tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Tarih: .../.../...

Prof. Dr. Mesut SAĞNAK
Enstitü Müdürü

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

CEYLAN, Sinan

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı

Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Kubilay YAZICI

Mart 2022, 59 sayfa

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin incelenmesinin amaçlandığı çalışma, 2021-2022 eğitim-öğretim döneminde Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı'nda 1-4.sınıflar arasında öğrenim görmekte olan 151 (106 Kadın, 45 Erkek) öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli kullanılarak yürütülmüştür. Araştırmanın problem cümlesi “Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algı düzeyleri nasıldır?” olarak belirlenmiştir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algı düzeyleri “Cinsiyet, Sınıf, Aile Gelir Düzeyi, Kişisel Gelir Düzeyi, Mezun Olunan Lise Türü, Anne Eğitim Düzeyi, Baba Eğitim Düzeyi, Kardeş Sayısı ve Yetiştigi Yerleşim Birimi” değişkenleri esas alınarak incelenmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak Altınova ve Duyan (2013) tarafından geliştirilen “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” ile araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin analizinde IBM SPSS 24.0 paket programı kullanılmıştır. Cinsiyet değişkeninin analizinde bağımsız örneklem için t-testi, sınıf, aile gelir düzeyi, kişisel gelir düzeyi, mezun olunan lise türü, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı ve yetiştigi yerleşim birimi değişkenlerinin analizinde ise tek yönlü varyans analizi One-Way Anova kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alt problemlere ilişkin yapılan istatistiksel analizler sonucunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algı düzeyleri ile cinsiyet ve kişisel gelir düzeyi değişkenleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılığın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların sınıf, aile gelir düzeyi, mezun olunan lise türü, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı ve yetiştigi yerleşim birimi değişkeni ile toplumsal cinsiyet algı düzeyleri arasında ise istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Cinsiyet değişkeninde kadın öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin erkek öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksektir. Kişisel gelir düzeyi değişkeninde, 2000tl ve altı bir gelir düzeyine sahip olan öğretmen adayları ile 2001tl-3000tl arası bir gelire sahip olan öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin 5000tl ve üzeri gelire sahip olan öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular ışığında çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Toplumsal Cinsiyet, Algı, Öğretmen Adayları.

ABSTRACT

MASTER’S THESIS

THE INVESTIGATION OF SOCIAL STUDIES PRE SERVICES TEACHER’S GENDER PERCEPTIONS IN TERMS OF SEVERAL VARIABLES

CEYLAN, Sinan

Turkish and Social Sciences Education Department

Social Studies Education Department

Thesis Advisor: Prof. Dr. Kubilay YAZICI

March 2022, 59 Pages

The study, which aimed to examine the social gender perception levels of social studies prospective teachers, was conducted with 151 students (106 female and 45 male) studying in Social Sciences Education Department in the Department Turkish and Social Studies Education, Faculty of Education at Niğde Ömer Halisdemir University in the 2021-2022 academic year. The study was carried out using the descriptive survey model, one of the quantitative research methods. The problem statement of the research was determined as “What are the social studies teacher candidates' levels of gender perception?”. Social gender perception levels of the social studies prospective teachers were examined based on the variables of "Gender, Grade Level, Family Income Level, Personal Income Level, Type of High School Graduated, Mother’s Educational Attainment, Father’s Educational Attainment, Number of Siblings and Residential Area of Growth". The "Gender Perception Scale" developed by Altınova and Duyan (2013) and the "Personal Information Form" developed by the researcher were used as data collection tools in the research. IBM SPSS 24.0 package program was used in the analysis of the research data. T-test for independent samples was used in the analysis of the gender variable while the analysis of the data in terms of grade level, family income level, personal income level, type of high school graduated, mother's educational attainment, father's educational attainment, number of siblings and the residential area of growth variables was conducted through One-Way Anova. As a result of the analyzes, it was concluded that social studies prospective teachers had high social gender perception levels. The statistical analyzes on the sub-problems showed that there was a statistically significant difference between the social gender perception levels of social studies prospective teachers in terms of gender and personal income level. On the other hand, it was found that there was no statistically significant difference between the participants' social gender perception levels in terms of grade level, family income level, type of high school graduated, mother's educational attainment, father's educational attainment, number of siblings and the residential area of growth. It was revealed that social gender perception levels of female prospective teachers were higher than those of male prospective teachers. The findings also showed that the social gender perception levels of the prospective teachers with an income of 2000 TL and below and the prospective teachers with an income between 2001 TL and 3000 TL were higher than those of the prospective teachers with an income of 5000 TL and above. Several recommendations were made in the light of the findings obtained in the study.

Key Words: Social Studies, Social Gender, Perception, Prospective Teachers.

ÖNSÖZ

Yüksek lisans tez çalışması süresince alanındaki bilimsel hakimiyetinden, tecrübelerinden ve insani desteğinden faydalandığım, yakın ilgi ve alakasını hiçbir zaman eksik etmeyen çok değerli danışman hocam Sayın Prof. Dr. Kubilay YAZICI'ya içten teşekkürlerimi sunarım.

Sadece bu tez çalışması boyunca değil hayatımın her aşamasında yanımda olan, maddi ve manevi yönden desteklerini esirgemeyen, bugünlere gelebilmem için her türlü fedakarlığı yapan, varlık sebeplerim çok kıymetli rahmetli babam Ahmet CEYLAN, rahmetli amcam Mustafa YİĞİT, annem Anakız CEYLAN, biricik eşim Merve ORAL CEYLAN, canım ağabeyim Yusuf CEYLAN ile geniş aileme teşekkürlerim sonsuzdur.

Sinan CEYLAN

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x
EKLER LİSTESİ	xi
I. BÖLÜM	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	3
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1.5. Araştırmanın Varsayımları.....	4
1.6. Tanımlar	4
II. BÖLÜM.....	5
İLGİLİ ALAN YAZIN.....	5
2.1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kavramları.....	5
2.1.1. Cinsiyet.....	5
2.1.2. Toplumsal Cinsiyet.....	5
2.1.3. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Arasındaki Farklar.....	7
2.1.4. Toplumsal Cinsiyet Rollerini.....	7
2.2. Tarihsel Süreç İçerisinde Toplumsal Cinsiyet	8
2.3. Toplumsal Cinsiyet Algısı	10
2.4. Eğitim ve Toplumsal Cinsiyet.....	11
2.5. Toplumsal Cinsiyet ve Sosyal Bilgiler	12
2.6. İlgili Araştırmalar.....	14
III. BÖLÜM	19
YÖNTEM.....	19
3.1. Araştırma Modeli	19
3.2. Çalışma Grubu	19
3.3. Verileri Toplama Araçları.....	20
3.4. Verilerin Analizi	20
IV. BÖLÜM	21

BULGULAR VE YORUM	21
4.1. Problem Cümlesine İlişkin Bulgular.....	21
4.2. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	22
4.3. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	23
4.4. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	23
4.5. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	24
4.6. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	24
4.7. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular	25
4.8. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	26
4.9. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	26
4.10. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular	27
V. BÖLÜM.....	28
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	28
5.1. Sonuçlar.....	28
5.2. Öneriler.....	32
KAYNAKÇA	33
EKLER.....	40

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1. Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Kavramları Arasındaki Farklılıklar	7
Tablo 2. Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri	19
Tablo 3. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algı Düzeylerine İlişkin Aritmetik Ortalama Puanları.....	21
Tablo 4. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçek Ortalamalarının Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımsız t-Testi Sonuçları	22
Tablo 5. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçek Ortalamalarının Sınıf Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları.....	23
Tablo 6. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçek Ortalamalarının Aile Gelir Düzeyi Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları	23
Tablo 7. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçek Ortalamalarının Kişisel Gelir Düzeyi Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları	24
Tablo 8. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçek Ortalamalarının Mezun Olunan Lise Türü Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları	25
Tablo 9. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçek Ortalamalarının Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları.....	25
Tablo 10. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçek Ortalamalarının Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları	26
Tablo 11. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçek Ortalamalarının Sahip Oldukları Kardeş Sayısı Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları	27
Tablo 12. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçek Ortalamalarının Yetiştirdiği Yerleşim Birimi Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları	27

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

TDK: Türk Dil Kurumu

vd.: ve diğerleri

vb.: ve benzerleri

EKLER LİSTESİ

EK-1. Kişisel Bilgi Formu ve Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği

EK-2. Araştırma İzin Belgeleri

EK-3. Özgeçmiş

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümünde araştırmaya ilişkin problem durumu, araştırmanın amacı, sınırlılıkları, varsayımlar ve araştırmada geçen tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Devletlerin geleceğe yönelik hedefleri arasında ön sıralarda yer alan toplumsal refahın artırılması aşamasında, toplumsal yapı içerisinde var olan cinsiyete dayalı eşitsizliklerin azaltılması önemli bir rol oynamaktadır (Kayadibi, 2003). En yalın izahla kişinin kadın ya da erkek oluşunun ifade edildiği (Akhtar, 2012) biyolojik bir farklılık olarak nitelendirilen cinsiyet kavramının (Doğan, 2013) toplumsal yapı içerisinde belirleyici olmasını sağlayan husus, kavramsal anlamından ziyade, toplumsal yapının cinsiyet rollerine atfettiği önemdir (Altınova & Duyan, 2013; Yılmaz, Zeyneloğlu, Kocaöz, Kısa, Lale, Taşkın ve Eroğlu, 2009).

Geçmişten günümüze toplumsal yapıya hakim olan erkek egemenliği, kadınların toplumsal yapı içerisinde aldıkları rolün temel belirleyicisi olmuş ve bu durum onların toplumsal yapıdaki statülerini olumsuz yönde etkilemiştir (Vefikuluçay, Zeyneloğlu, Eroğlu ve Taşkın, 2007). Bu nedenle dünya üzerinde yaşayan insan nüfusunun yarısına yakınının kadınlardan oluşmasına ve Kayadibi (2003)'nin de ifade ettiği gibi toplumsal refahın sağlanması için kadın ile erkek arasında var olan eşitsizliklerin azaltılmasının önemli bir rol oynamasına rağmen, pek çok ülkede farklı alanlarda (Bkz, Albrecht, Björklund ve Vroman, 2003; Cullen ve Luna, 2006; Jiang, Li ve Feldman, 2011; McWhirter, 1997; Morrison ve Jütting, 2005; Wooden ve Vandenheuvel, 1997; Trommsdorff ve Iwawaki, 1989; Tuwor ve Sossou, 2008) toplumsal yaşam içerisinde kadınların aldıkları rollerin istenilen oran ve çeşitlilikle olmadığı, kadınların erkeklere göre dezavantajlı konumda bulundukları görülmektedir. Çünkü toplumsal cinsiyet rollerinin şekillenmesinde pek çok faktör etkili olmaktadır (Öngen ve Aytaç, 2013). Öyle ki bu durumda içinde yaşanılan ülkenin gelişmişlik düzeyi de kesin ve belirleyici bir rol oynamamaktadır (Altınova ve Atınışık, 2011; Tekin, 1988, Yüksel, Öztürk ve Eser, 2012).

Sanayi devrimi öncesinde fiziksel gücün ekonomik ve toplumsal hayattaki önemi, erkeği toplumsal yaşamda bir adım öne çıkarmakta iken, yaşanan makineleşme ve insanın fiziksel gücüne duyulan ihtiyaçtaki azalma, kadın ile erkek arasındaki adaletsizliğin

giderilebileceğine yönelik bir yaklaşımın toplumsal açıdan karşılık bulmasına yol açmıştır. Diğer bir deyişle “endüstrileşmenin toplumsal süreçlere yansması cinsel rol kalıplarını yumuşatmış, kadın ile erkek arasındaki eşitsizlik giderek azalmaya başlamıştır...(Tekin, 1988: 67)”. Ancak kadınların eğitim seviyelerindeki ve iş gücündeki rollerinin gün be gün artması bile, içinde yaşadığımız yüzyılda dahi kadın ile erkek arasında yaşanan eşitsizliğin sosyal ve ekonomik alanda etkisini hissettirmesine engel olmamaktadır (De Poala ve Scoppa, 2015). Toplumsal yapı içerisinde var olan cinsiyete dayalı eşitsizliğin köklerinin çok eski zamanlara dayanması bu durumun gerekçesi olarak gösterilebilir. Öyle ki Özkan ve Gündoğdu (2011) tarafından yapılan atasözlerinde yer alan cinsiyetçi yaklaşımın ele alındığı çalışmada elde edilen bulgular, cinsiyetçi yaklaşımın köklerini ne kadar derine indiğinin de bir göstergesi olarak ileri sürülebilir. Kökleri çok eski zamanlara dayanan cinsiyetçi yaklaşımın ortadan kaldırılması aşamasında şüphesiz en önemli görev genelde eğitim kurumlarına, özelde ise bu kurumlarda görev yapan öğretmenlere düşmektedir. Sosyal bilgiler dersleri somut işlemler döneminden soyut işlemler dönemine geçiş aşamasında toplumun ihtiyaç duyduğu vatandaşlık yeterliklerine sahip bireylerin yetiştirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Bu aşamada öğretmenlerin hem eğitim-öğretim sürecinde hem de sosyal yaşamlarında eşitlikçi cinsiyet yaklaşımına uygun davranışlar sergilemeleri sahip oldukları toplumsal cinsiyet algılarıyla ilişkilidir. Gerçekleştirilen bu çalışmada geleceğin sosyal bilgiler öğretmeni olacak “Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algı seviyeleri ne düzeydedir?” problem cümlesine yanıt aranmıştır.

Bu problem cümlesi doğrultusunda şu alt problemlere yanıt aranmıştır:

1. Cinsiyet değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
2. Sınıf düzeyi değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Ailenin aylık geliri değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. Kişisel gelir düzeyi değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
5. Mezun olunan lise türü değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
6. Annenin eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

7. Babanın eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
8. Kardeş sayısı değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
9. Yetiştirdiği yerleşim birimi değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Gerçekleştirilecek bu çalışma ile sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda demografik değişkenlerin öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algılarına etkisinin olup olmadığı da sınanacaktır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Günümüzde, toplumsal yapı içerisinde görülen cinsiyet ayrımcılığının ortaya çıkış noktasının aile kurumu olduğu ifade edilmekteyken (Özaydınlık, 2014) bu sorunun üstesinden gelinmesi aşamasında ise en önemli rolün eğitim tarafından üstlenilebileceği, toplum kesimleri tarafından ekseriyetle kabul edilen bir görüştür. Ancak ilgili literatürde sıklıkla eğitim sistemleri içerisinde de cinsiyet ayrımcılığının var olduğuna yönelik bulgu ve görüşlere yer verilmesi (Buchmann, DiPrite ve McDaniel, 2008; Gönel, Kaplan, Üçer ve Orhan, 2012; Jacobs, 1996; Maya, 2013), öncelikle eğitim sistemleri içerisinde var olan cinsiyetçi yaklaşımın giderilmesi gerektiği gerçeğini gözler önüne sermektedir.

Eğitim-öğretim sürecinde anaokulundan başlayarak okutulan derslerin hepsinin önemli bir yeri olmakla birlikte, kanaatimizce ortaokul seviyesinde verilen sosyal bilgiler derslerinin ayrı ve özel bir yeri bulunmaktadır. Çünkü sosyal bilgilerin odak noktasında genç kuşaklara ihtiyaç duyacakları vatandaşlık yeterliklerinin kazandırılması yer almaktadır (Barr, Barth ve Shermis, 2013). Diğer bir ifadeyle sosyalleşme dediğimiz sürecin formal eğitim kurumlarında planlı bir şekilde yapılandırılmaya çalışıldığı temel derslerin başında sosyal bilgiler dersleri gelmektedir.

Gerek sosyal bilgilerin içeriği, gerekse de öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde üstlendikleri rol göz önüne alındığında, geleceğin öğretmenleri olacak olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının cinsiyetçi bir yaklaşıma sahip olup olmama durumları, hem meslek

yaşantılarında hem de yetiştirecekleri öğrencilerin bu konuda nasıl bir davranış sergileyeceklerinin belirlenmesi aşamasında önemli bir rol oynayacaktır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Gerçekleştirilen bu araştırma;

- Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Fakóltesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalında, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören ve araştırmaya katılan 151 sosyal bilgiler öğretmen adayı ile,
- Bu araştırmada kullanılan “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” ile,
- Katılımcıların bu ölçeğe verdikleri cevaplar ile sınırlandırılmıştır.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmada;

- Kullanılan “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği”nin araştırmanın amacına hizmet ettiği,
- Araştırmaya katılan katılımcıların “Kişisel Bilgi Formu” ile “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği”nde yer alan ifadelere içtenlikle cevap verdikleri, varsayılmıştır.

1.6. Tanımlar

Sosyal Bilgiler: Vatandaşlık yeterlikleri kazandırmak için sanat, edebiyat ve sosyal bilimlerin disiplinler arası bir yaklaşımla birleştirilmesinden oluşan bir çalışma alanıdır (NCSS, 1993’den aktaran, Doğanay, 2008: 79).

Toplumsal Cinsiyet: Kadının ve erkeğin sosyal olarak belirlenen rol ve sorumluluklarını ifade eder. Toplumsal cinsiyet biyolojik farklılıklardan dolayı değil, kadın ve erkek olarak toplumun bizi nasıl gördüğü, nasıl algıladığı, nasıl düşündüğü ve nasıl davranmamızı beklediği ile ilgili bir kavramdır (Akın ve Demirel, 2003: 73).

Algı: Bir olay ya da bir nesnenin varlığı üzerine duyumlar yoluyla edinilen yalın bilinç durumu (Türk Dil Kurumu, 2021).

II. BÖLÜM

İLGİLİ ALAN YAZIN

2.1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kavramları

Cinsiyet olarak ifade edilen kişinin erkek ya da kadın oluşu, onun hem fiziki yapısını hem de toplumun ona bakış açısını yansıtan iki farklı kavramda anlam bulmaktadır (Vatandaş, 2007: 30). Bu iki kavramdan cinsiyet, biyolojik, fiziksel ve genetik özellikleri ifade ederken, toplumsal cinsiyet ise bu özelliklerin dışında kültürel kodlarla oluşturulmuş bir kategoriye betimler (Serdaroğlu, 2010: vii). Bu nedenle ilgili alan yazında bazen birbirinin yerine kullanılan bu iki kavram, kavram kargaşasına yol açmamak amacıyla alt başlıklar içerisinde irdelenmeye çalışılacaktır.

2.1.1. Cinsiyet

Bireyin hemcinslerinin içerisinde kendini değerlendirmesine imkân sağlayan cinsiyet kavramının ortaya çıkış noktası biyolojik özelliklere dayanmaktadır (Vatandaş, 2007: 31). Bu kavram Türk Dil Kurumu'nun (TDK, 2021) güncel Türkçe sözlüğünde “Bireye, üreme işinde ayrı bir rol veren ve erkekle dişiye ayırt ettiren yaradılış özelliği, eşey, cinslik, seks” olarak tanımlanmıştır.

2.1.2. Toplumsal Cinsiyet

Toplumsal cinsiyet, erkek egemen toplum yapısı içerisinde kadınların biyolojik özelliklerinden kaynaklanan ayrımcılığa tâbi tutulmalarına karşı gelmeleri sonucu ortaya çıkmış bir kavramdır (Bhasin, 2003: 7). Bu kavramı cinsiyet kavramından ayıran en temel özellik onun insanlar tarafından kabul gören öğrenilen bir olgu olmasıdır. Bu olgu zamana göre değişebildiği gibi toplumdan topluma da farklılık gösterebilir (Gültekin, 2013: 1; Bingöl, 2014: 109). İlgili alan yazında toplumsal cinsiyetle ilgili pek çok tanım yapıldığı görülmektedir. Bu tanımlardan bazıları aşağıda verilmiştir:

Toplumsal cinsiyet;

- Din, kültür, devlet, aile, eğitim gibi kurumlar aracılığıyla; toplumun, kadınlık ve erkeklik kavramına yüklemiş olduğu beklentileri ifade eder (Önsan, 2021: 21).
- Kadın ve erkek cinsiyetlerindeki biyolojik ayrılıkların bir neticesi olarak ortaya çıkan sosyal ve kültürel değerlerin oluşturduğu farklılıklardır (Pala Kaplan, 2015: 14).

- Cinsiyet temelli biyolojik farklılaşmaya kültürler tarafından atfedilen anlamlar ve değerlerdir (Elgün ve Yeniçeri Alemdar, 2017).
- Kadının ve erkeğin sosyal olarak belirlenen rol ve sorumluluklarını ifade eder (Akın, 2007).
- Toplumun cinsiyetlere yüklediği anlam veya beklentilerdir (Segal, 2003: 3-4).

Yapılan bu tanımlardan hareketle toplumsal cinsiyet kavramını kısaca ifade etmek gerekirse; yaradılıştan gelen biyolojik özelliğe kültürel kodlar verilmesi ve onların bu kodlar çerçevesinde düşünülmesidir (Bingöl, 2014: 108). İçinde yaşanılan toplumun bireye yüklediği rol, görev ve yükümlülükler içerisinde değerlendirilerek bireyin algı ve beklentilerinin şekillenmesinde bu kodlar önemli rol üstlenirler (Filiz Atış, 2010). Bu kodların oluşmasında ve şekillenmesinde içerisinde dinin (Gürhan, 2010, Karakaya; 2018; Yapıcı, 2020), ailenin (Bozok, 2018), ekonominin (Serdaroğlu, 2010) ve kültürel yapının da (Bingöl, 2014) olduğu pek çok faktörün etkisinin olduğu ilgili alan yazında dile getirilmektedir. Bu aşamada gözlerden kaçırılmaması gereken bir diğer önemli husus ise toplumsal cinsiyetin, toplumsal yapının şekillendirilmesine olan etkisidir. Bütüncül bir bakış açısıyla incelendiğinde toplum ile toplumsal cinsiyetin birbirlerini etkileme ve etkilenme süreci içerisinde oldukları dile getirilebilir. Erol (2008) bu durumu biyolojik cinsiyetin toplumsal cinsiyet haline dönüşmesinin biyo-psiko sosyal süreçlerin bir sonucu olduğunu ve toplumun yapısal özelliklerine göre biçimlendiğini fakat bu biçimlenmenin aynı zamanda toplumsal yapıyı da etkilediğini ifade ederek açıklamıştır.

Toplum ile toplumsal cinsiyet arasındaki ilişkinin boyutunun anlaşılması aşamasında aşağıda maddeler halinde ifade edilen toplumsal cinsiyetin özelliklerinin önemli bir yer tuttuğu görüşü dile getirilebilir. Bu özellikler;

1. Toplumsal cinsiyet, sosyo-kültürel ve toplum tarafından oluşturulur.
2. Toplumsal cinsiyet, sosyo-kültürel yapıyla bir bütünlük içerisinde eril-dişil niteliklere, davranış modellerine, rollere, sorumluluklara işaret eder.
3. Toplumsal cinsiyet değişken olup zamana, topluma, kültüre ve hatta aileye göre değişir.
4. Toplumsal cinsiyet değişkenlik içerebilir (Bhasin, 2003) şeklinde ifade edilebilir.

2.1.3. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Arasındaki Farklar

Cinsiyet kavramının biyolojik, toplumsal cinsiyet kavramının ise daha çok sosyolojik kökenli olduğu dile getirilebilir. Ancak toplumsal cinsiyet kavramındaki çıkış noktasının her ne kadar sosyolojik olduğu ifade edilse bile bu sosyolojik kavramın şekillenmesindeki temel ölçüt kadın ve erkek cinsiyetlerinin ortaya çıkardığı fizyolojik ayrımıdır. Bu fizyolojik ayrımın toplumsal açıdan gördüğü değer noktasında toplumsal cinsiyet kavramına verilen anlam ve önem de değişime uğrar. Cinsiyet ve toplumsal cinsiyetin çıkış noktaları dikkate alındığında birbirlerine benzeyen ve aynı zamanda birbirlerinden çeşitli farklarla ayrılan iki kavram olma özelliğine sahip olduğu görülmektedir. Toplumsal cinsiyet, kadınla erkeğin sosyal ve kültürel yönleriyle tanımlanmasını; farklı toplumların kadın ve erkeği ayırt etme biçimini; onlara yükledikleri toplumsal rolleri ve bunlarla ilgili genel anlamda kabul edilmiş işlevleri de kapsamaktadır (Özbaşı, 2020).

Önsan (2021: 21) cinsiyetin doğal ve hazır bulunmuş, toplumsal cinsiyetin ise sonradan meydana getirilmiş, diğer bir deyişle oluşturulmuş bir kavram olduğuna işaret etmektedir. İki kavram arasındaki bu farkı kısaca betimlemek gerekirse, biyolojik cinsiyetin aksine, toplumsal cinsiyet sosyal yapılandırma sonucu oluşmaktadır (Akin ve Demirel, 2003). Köken ve etki durumu dikkate alındığında ise bu iki kavram arasında ortaya çıkan farklar Tablo 1’de verildiği gibidir.

Tablo 1. Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Kavramları Arasındaki Farklılıklar (Bhasin, 2003).

Cinsiyet	Toplumsal Cinsiyet
• Cinsiyet doğaldır. • Cinsiyet biyolojiktir. • Eril ve dişi niteliklere, davranış modellerine, rollere, sorumluluklara vs. işaret eder. • Cinsiyet değişmez, her yerde aynıdır. • Cinsiyet değiştirilemez.	• Toplumsal cinsiyet sosyo-kültürelidir. • Toplumsal cinsiyet insan icadıdır. • Toplumsal cinsiyet değişkendir, zamana, kültüre hatta aileye göre değişir • Toplumsal cinsiyet değiştirilebilir.

2.1.4. Toplumsal Cinsiyet Roller

Toplumsal cinsiyetçilik, cinsiyet temelli bakış açısının sosyal hayata yansımaları, onun kültürel politik ve ekonomik alanlarda karşılık bulması şeklinde ifade edilebilir (Sakallı, 2002: 48). Bu bağlamda toplumsal cinsiyet rolleri dendiğinde, bireyden gerçekleştirmesi istenen cinsiyet özelliğine dayalı beklentilerin toplum tarafından anlamlandırılması akla gelmektedir

(Bhasin, 2003). Dökmen (2004) toplumsal cinsiyet rolünün; kültürel olarak kadına ve erkeğe uygun görülen kişilik özellikleri ve davranışları (rolleri) içerdiğini ifade etmektedir. Bu roller, erkek/kadın olmanın anlamı, kişinin cinsiyetiyle belirlenen genel ve kalıplaşmış beklentileri gösteren bir yapıya sahiptir (Connell, 1998). Bu bağlamda ele alındığında toplumsal cinsiyet rolleri biyolojik cinsiyetten ayrı düşünülemez. Bireyin içinde bulunduğu toplumun yapısına göre cinsiyetine yüklenen anlamlar, özellik, beklenti ve değerler şeklinde karşımıza çıkarak bireyin davranış ve tutumlarını yönlendirirler (Elgün ve Yeniçeri Alemdar, 2017). Fakat bu süreçte gözlerden kaçırılmaması gereken husus bireyin kendisinin edilgin olmamasıdır (Ceylan, 2011).

Kültürel bir inşa sürecinin sonucunda oluşan toplumsal cinsiyet; kadın ile erkeğin sosyal statüsünün, toplumsal rollerinin ve toplumsal alanda nasıl/nerede yer alacaklarının belirlenmesinde önemli görev ifa eder (Özbaşı, 2020). Diğer bir deyişle toplumsal cinsiyet rolü, toplumun kadın ve erkek davranışlarından beklentisini oluşturmaktadır. Bu beklenti toplumsal cinsiyet rollerinin geleneksel ve eşitlikçi roller olarak sınıflandırılmasını da gündeme getirmiştir. Geleneksel toplumsal cinsiyet rolünde kadın için daha çok ev işleri, erkek için ise evin geçimi odaklı bir anlayış söz konusudur. Eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolünde ise sosyal hayatı oluşturan tüm boyutlarda kadın ve erkek ortak sorumluluk almaktadır (Budak ve Küçükşen, 2018). İster geleneksel, ister eşitlikçi olsun toplumsal cinsiyet rolü toplumun bakış açısına göre şekillenmektedir.

2.2. Tarihsel Süreç İçerisinde Toplumsal Cinsiyet

İki cinsiyet arasındaki güç eşitsizliğine odaklanan özellikle de kadın-erkek arasındaki güç ilişkilerinin yapılandırılması aşamasında kullanılmaya başlanan toplumsal cinsiyet kavramı (Mackinnon, 2003) toplumu oluşturan ilişkiler ağı içinde anlam bulmaktadır (Oakley, 2016). Ortaya çıkan bu anlam tarihin farklı dönemlerinde ve farklı zaman dilimlerinde değişik şekillerde karşılık bulmuştur.

Toplumsal cinsiyetin bir kavram olarak ifade edilmesi 1970'lerden itibaren gerçekleşse bile (Kaylı, 2018: 4; Oakley, 2016; Uygur ve Özdemir, 2019: 7) toplumların cinsiyet kavramına atfettikleri roller tarihsel süreç içerisinde değişime uğramıştır. Amerikalı feministler tarafından kullanılmaya başlanan toplumsal cinsiyet kavramında, kadın ve erkek arasında yaşanan ayrımcılığın temelinde toplumların cinsiyete atfettikleri ve siyaset, kültür, gelenek, ataerkil ideoloji gibi unsurlardan etkilenen anlam kodlarının olduğu vurgulanmıştır (Scott, 2007).

Karakaya (2018)'nın da ifade ettiği üzere “*Toplumların kùltürleri, inanç biçimleri, gelenekleri ve ekonomik durumları kadın ve erkek için tanımlanan toplumsal cinsiyet kalıplarının oluşum sürecinde etkili olmuştur.*”

Bu noktada özellikle gözden kaçırılmaması gereken husus, toplumsal cinsiyetin toplumdan topluma değıştiği, ekonomik koşullardan, geleneklerden, göreneklerden ve kùltürden etkilendiğidir (Kaylı, 2018: 5). Bu değışim toplumdan topluma olabildiği gibi aynı toplum içerisinde de gerçekteşebilir. Hatta farklı zaman dilimleri içerisinde aynı toplumda da tezahür edebilir. Geçmişten günümüze kadar değışen ve gelişen sosyal, ekonomik, siyasal ve dinsel hareketler toplumsal cinsiyet anlayışını da etkileyerek değıştirmektedir (Önsan, 2021: 21).

Yapılan bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere toplumun inanç sistemlerinde, kùltürlerinde ve ekonomik faaliyetlerinde meydana gelen gelişme-değışmeler toplumsal cinsiyet algısının şekillenmesinde önemli rol oynarlar. Bu nedenle tarihsel süreç içerisinde kadının ya da erkeğin toplum içerisindeki konumunun anlaşılması aşamasında ifade edilen bu hususlarda meydana gelen değışimlerin dikkatlice incelenmesi gerekmektedir.

Dünya üzerinde var olduğundan itibaren kadın ve erkek olarak insanlar, hayatlarını devam ettirebilmek için iş bölümü yapmak zorunda kalmışlardır. Bu zorunluluk antropologların araştırmalarında elde ettikleri bulgularla da örtüşmektedir. Öyle ki özellikle yerleşik hayata geçişle birlikte tarımın temel ekonomik geçim aracı olması ve sabanın icadıyla birlikte insan gücüne dayanan ekonomik bir sürecin ortaya çıkması, ataerki aile yapısının başlangıç noktasını oluşturmuş, kadın ev işlerine diğer bir ifadeyle özel alana itilmiştir (Karakuş-Umar, 2021: 4; Yılmaz, 2010; Şenel, 2004). Özetle, fiziksel güce dayanan tarımsal faaliyetler kadınla erkek arasında var olan dengenin kadınlar aleyhine bozulmasıyla sonuçlanmıştır (Şenel, 2004). Bu açıklamadan da anlaşılacağı üzere kadının toplumsal yaşam içerisindeki rolü ekonomik faaliyetlerde almış olduğ, bir başka deyişle kendisine yüklenen rol ile doğrudan ilişkilidir.

Ortaçağ'a gelindiğinde ekonomik sınıf, konum ve yaş gibi değışkenler, insanlar arasında görülen farklılığın temel gerekçeleri içerisinde sayılmıştır. Bu zaman diliminde ekseriyetle kadınlar erkeklerden daha alt seviyede konumlandırılmış, bir kadının üstünlüğü ise çoğunlukla diğer kadınlara göre belirlenmiştir (Parlak, 2017).

14. yüzyıldan başlayıp 16. yüzyıla kadar geçen süreçte, kadının toplumsal yaşamdaki konumu, ekonomik faaliyet türündeki değışmenin aksine ikincil planda kalmaya devam etmiştir (Afşar ve Öğrekçi, 2014). 16. yüzyıldan sanayi inkılabına kadar geçen zaman diliminde ise toprak rejimi ve bu rejime bağılı olarak sürdürölen toplumsal bakış açısı kadının, göz ardı edilen

ve önemsenmeyen konumunun devam etmesine yol açmıştır (Afşar ve Öğrekçi, 2014). Bu zaman aralığında en dikkat çeken olay 1789 yılında gerçekleşen Fransız İhtilali sonrasında kadınların toplumsal yaşamda erkeklerin sahip oldukları hakları elde etmek için kitlesel gösterilerde bulunmalarıdır (Yapar-Gönenç, 2012: 64).

Batı uygarlığı açısından ele alındığında ekonominin, tarımdan ticarete ve akabinde sanayiye odaklanan yapısı bireylerin toplum içerisindeki konumlarını da etkilemeye başlamıştır. Ancak yaşanan bu sürecin dönüm noktalarından birisinin Rönesans ve sonrasında süre gelen aydınlanma süreci sonunda olduğu gerçeği dikkatlerden kaçırılmamalıdır (Kaymaz, 2010). Çünkü kadınların kamusal alanda erkeklerle birlikte var olma mücadeleleri aydınlanma süreciyle birlikte başlamıştır (Geçer ve Kıymaz, 2019: 185). Diğer bir ifadeyle tarih öncesi dönemlerden beri toplumsal yaşamda kadının dışlanması, Rönesans hareketleri ve akabinde meydana gelen süreçte farklı bir boyut kazanmıştır (Yapar-Gönenç, 2012: 64). Yaşanan bu süreç, toplumsal siyasal felsefelerin, hak ve özgürlükler, özgür düşünce ve bilim ekseninde gelişmesine katkı sağlamıştır (Kaymaz, 2010).

Sanayi inkılabı ile birlikte kırsaldan kente göç hızlanmış ve bu durum toplumsal yapı içerisinde işçi sınıfı olarak nitelendirilen bir sınıf türünün ortaya çıkmasına yol açmıştır. Ancak bu durum kadının toplumsal yaşam içerisindeki konumunun değişmesine yol açmamıştır. Kırsalda devam eden kadının evde üstlendiği roller şehir merkezlerinde de süregelmiştir (Afşar ve Öğrekçi, 2014).

İkinci dünya savaşı ile birlikte kadının özel alan olarak ifade edilen evden, savaşın sürdürülebilirliğinin sağlanması için kendi üzerine yüklenen görevleri yerine getirmesiyle yeni bir boyut kazanmıştır (Boyras ve Cantürk, 2014). Yaşanan bu süreç 20. yüzyılla birlikte kadının sosyal yaşamda hak iddia etmesine ve toplumsal cinsiyet ayrımına başkaldırmasıyla sonuçlanmıştır (Savcı, 1999: 125). 1970-80'li yıllarda gelişim gösteren bu mücadeleler 90'lı yıllara kadar hızlanarak devam etmiştir. Ancak 2000'li yıllara gelindiğinde ise önceki hızını kaybetmeye başlamıştır (Çelik, 2012: 151).

2.3. Toplumsal Cinsiyet Algısı

İlgili alan yazında bir olgu olduğu dile getirilen toplumsal cinsiyet (Bingöl, 2014; Eken, 2006) aynı zamanda bir algı çeşidi olarak da ifade edilebilir. Çünkü bireyin nesneleri, olayları ya da durumları algılayıp tutumlar oluşturmada içinde yaşadığı toplumsal yapının önemli bir etkisi vardır. Diğer bir deyişle, toplumun cinsiyet kavramına atfettiği önem bireylerin algıları doğrultusunda şekillenir (Cerrah, 2021: 86). Toplumun kadın ve erkeği nasıl gördüğü, algıladığı ve düşündüğüyle ilgili kültürel bir olgu olan toplumsal cinsiyet kavramı; belli bir kültürde

cinsiyetlere yönelik her türlü inancı, kadın-erkek özellikleri ve davranışlarını, kadına ve erkeğe yüklenen rolleri, toplumsal cinsiyet kodlarını, cinsiyetlere ilişkin kalıp yargıları ve toplumsal beklentileri, toplumsal norm ve kabulleri kapsamaktadır. Tüm bunlar, toplumsal cinsiyet algısını oluşturan belirleyiciler arasındadır (Özbaşı, 2020).

2.4. Eğitim ve Toplumsal Cinsiyet

Toplumların gelişmiş ve müreffeh bir konuma gelmelerinin en temel ölçütlerinden birisi şüphesiz vatandaşlarına sundukları eğitimin kalitesidir. Bu kalitenin şekillenmesi aşamasında tüm vatandaşların cinsiyet ayrımı gözetmeksizin eğitim hakkına sahip olmaları ve bu eğitim sayesinde toplumsal yapı içerisinde yer almaları önemlidir. Ancak eğitimde toplumsal cinsiyet ayrımının giderek artan bir şekilde görülmeye başlanması (Sayılan, 2012), diğer bir deyişle eğitim hakkının cinsiyetçi yaklaşımdan kaynaklanan nedenlerle toplumu oluşturan tüm kesimler tarafından kullanılamamasına (Özaydınlık, 2014: 96) yol açması, toplumsal refahın ve huzurun bozulmasına neden olmaktadır.

Cinsiyet ayrımcılığının özellikle toplumsal bir sorun olarak görülmesi nedeniyle, içerisinde hukuktan sosyolojiye, felsefeden ekonomiye kadar pek çok sosyal bilim dalı tarafından tartışılan bir konu olduğu bilinmektedir. Bu aşamada dikkat edilmesi gereken husus ise yaşanan bu sorunun sadece toplumsal nedenlerle gerçekleşmediği aynı zamanda bireysel faktörlerden de kaynaklanabileceğidir (Alptekin, 2014: 204).

Toplumsal cinsiyet ayrımcılığının ortadan kaldırılması aşamasında şüphesiz en önemli görev eğitim kurumlarına düşmektedir. Bu kurumlarda verilen eğitim sayesinde bireylerin karşı cinse olan bakış açıları sağlıklı biçimde yapılandırılarak, toplumsal cinsiyet ayrımcılığına neden olan hususlar ortadan kaldırılabilir. Bu nedenle eğitim-öğretim sürecinde cinsiyet ayrımcılığına fırsat vermeyecek biçimde eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanarak sürdürülmesi önemli bir yer tutmaktadır. Eğitimde fırsat eşitliği denildiğinde güç ve yetenekleri doğrultusunda ayırım yapılmaksızın eğitim hizmetlerinden herkesin eşit ölçüde yararlanma imkânına sahip olmaları ifade edilmektedir (Tezcan, 1994:101).

Toplumsal cinsiyet ayrımcılığının kökeni, aile ortamında başlayan ve bireyin yaşamı boyunca süren sosyalleşme süreci içerisinde gerçekleşen kültürel aktarmaları kapsar. Yaşanan bu ayrımcılık ve eşitsizliğin üstesinden gelinmesinde, bireyin sosyalleşmesi aşamasında etkide bulunan kurum ve kuruluşlara hayati sorumluluklar düşmektedir. Eğitim kurumları ise bu konuda önemli bir göre icra eder. Bu bağlamda ele alındığında okullar hem akademik bilginin

hem de cinsiyet rollerinin de bulunduğu toplumsal yaşam için gerekli olan içeriklerin öğrencilere kazandırılmasının sağlandığı kurum olma özelliğine sahiptir (Kurttaş ve Tuncer, 2020: 284).

2.5. Toplumsal Cinsiyet ve Sosyal Bilgiler

Toplumdaki her ferdin temel hakları arasında yer alan sağlık, barınma, güvenlik ve eğitim gibi haklar devlet otoritesi ile korunmaktadır. Toplumsal yapının devamlılığı ve bütünlüğü açısından bu hakların kesintisiz bir şekilde bireylere sağlanması gerekmektedir. Bu gereklilik çağın getirdiğı yeniliklere de uyum sağlamayı zorunlu kılmaktadır. Çünkü değişen dünya düzeninde bireye sağlanan olanaklar geliştikçe, bireyden beklenen beceriler de değişime uğramaktadır. Bireylerden beklenen bu değişimlerin de eğitim ile sağlanacağı kabul gören bir gerçekliktir. Bu bağlamda bireyden yerine getirmesi beklenen haklar ve sorumluluklar, beceriler, değerler hem yaşanan döneme, hem de devleti yöneten erkin bakış açısına göre değişim göstermektedir. Çünkü devleti yöneten egemen güçler istedikleri insan modelini yetiştirme adına eğitim sistemlerine çeşitli müdahalelerde bulunurlar (Akın ve Arslan, 2014: 82). Nazi Almanyası'nda eğitim kurumlarına ve bu kurumlarda okutulan ders içeriklerine yapılan müdahaleler çarpıcı bir örnek olarak gösterilebilir.

Eğitim sistemlerine ve ders içeriklerine yapılan müdahaleler yukarıda verilen Nazi Almanyası örneğinde olduğu gibi kimi zaman toplumdaki ziyade siyasal otoritenin beklentilerini karşılamak, kimi zaman ise bireylerin toplumsal yapıya adapte olmalarını sağlamak amacıyla gerçekleşmektedir. 20.yüzyılın başlarında Amerika Birleşik Devletleri'nde okutulan sosyal bilgiler dersi bu hususa örnek olarak gösterebilir. 19.yüzyılın sonlarına doğru sanayide yaşanan gelişmelere bağlı olarak ABD aşırı göç alan ülkelerin başında gelmiştir. Bu durum göçmenlerin toplumsal hayata uyum sağlamaları aşamasında çeşitli sorunlar yaşamalarına neden olmuştur. Bu sorunların üstesinden gelinmesi aşamasında eğitim önemli bir vasıta olarak görülmüş ve merkezinde tarih derslerinin yer aldığı yurttaşlık bilgisiyle harmanlanan sosyal bilgiler dersi okutulmaya başlanmıştır. Böylece göçmenlerin temel hak ve sorumlulukları hakkında bilgi sahibi olmaları ve Amerikan toplumunun bir parçası haline gelmeleri amaçlanmıştır (Aktan ve Saylan, 2013: 58). Bu dersle ayrıca öğrencilerin yönetim biçimleri, toplumsal kurumlar, örgütler ve toplumu oluşturan bu kurumların birbirleriyle olan ilişkileri, toplumun bireyden beklentileri, hak ve sorumlulukları formal eğitim sistemi içerisinde ele alınmaktadır (Dönmez, 2015). İçinde yaşadığımız 21. yüzyıl, devletlerin vatandaşlarından bekledikleri bilgi, beceri ve değerlerin daha geniş bir perspektifte ele

alınmasını gerekli kılmaktadır. Bu beklentilerin eğitim sistemleri içerisinde öncelikli olarak ele alındığı dersler ise sosyal bilgiler dersleridir (Kılıçoğlu, 2014: 6).

Demokratik toplum olmanın temel ölçütleri arasında sayılan, bireylerde toplumsal cinsiyet bilincinin geliştirilmesi ve cinsiyetçi kalıplardan arınmış bir toplum inşa edilmesi aşamasında eğitim sistemlerine ve okullara önemli görevler düşmektedir. Çünkü toplumsal cinsiyet bilinci doğrudan bireylerin sahip olduğu toplumsal değerlerle ilişkilidir. Okullar bu toplumsal değerlerin sistemli bir biçimde yapılandırılmaya çalışıldığı en önemli kurumlardır (Seçgin ve Kurnaz, 2015: 25-26). Toplumsal yapı içerisinde cinsiyetçi yaklaşımın izlerinin görüldüğü siyasetten spora, ev yaşamından eğitime kadar pek çok alanda yaşanan sorunların ortadan kaldırılması aşamasında sosyal bilgiler derslerine önemli görevler düşmektedir. Bu derslerde verilecek olan eğitimle aynı zamanda eşitlikçi bir toplum hedefine ulaşılması amaçlanmaktadır (Özdemir-Yılmaz, 2019: 31). Sosyal bilgiler derslerinde her öğrenciye birey oldukları bilincinin kazandırılması (Seçgin ve Kurnaz, 2015: 27) ve bu derslerin toplumsal yaşam içerisinde ortaya çıkan cinsiyetçi rollere ilişkin bilgileri içermesi (Kurtdaş ve Tuncer, 2020: 284) toplumsal cinsiyet ayrımcılığıyla mücadele açısından önemli bir yere sahiptir. Sosyal bilgiler dersinin demokratik vatandaş yetiştirmeyi odak noktasına alan yapısı ve içeriğini oluşturan konular doğrudan toplumsal cinsiyet ile ilişkilidir. Bu nedenle toplumsal cinsiyet eğitiminin bu ders kapsamında öğrencilere verilmesi faydalı olacaktır (Aşçı, 2020: 20). Öğrencilerin eşitlikçi cinsiyet anlayışına sahip bireyler olarak yetiştirilmesinde rol model olma konumunda bulunan öğretmenler önemli bir yere sahiptir (Başaran, 2019: 19).

2.6. İlgili Araştırmalar

Esen, Soylu, Siyez ve Demirgürz (2017)'in “Üniversite Öğrencilerinde Toplumsal Cinsiyet Algısının Toplumsal Cinsiyet Rolü ve Cinsiyet Değişkenlerine Göre İncelenmesi” adlı çalışmada üniversite öğrencilerinin cinsiyet rolü ve cinsiyet değişkenlerinin toplumsal cinsiyet algısı üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu tabakalı ve tesadüfî örnekleme yöntemleri ile belirlenen Dokuz Eylül Üniversitesinde öğrenim gören 2255 lisans öğrencisi (1238 kadın, 1017 erkek) oluşturmuştur. Araştırma kapsamında katılımcılara “BEM Cinsiyet Rollerı Envanteri”, “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğı” ile “Kişisel Bilgi Formu” uygulanmıştır. Öğrencilerin toplumsal cinsiyet algısında toplumsal cinsiyet rolü ile cinsiyet ortak etkisini incelemek için ise çift yönlü varyans analizi (Two-way ANOVA) kullanılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgulardan hareketle katılımcıların toplumsal cinsiyet algıları üzerinde cinsiyet rolleri, cinsiyet temel etkisinin ve cinsiyet ortak etkisinin anlamlı olduğı ancak cinsiyet rolleri temel etkisinin anlamlı olmadığı belirlenmiştir.

Ünal, Tarhan ve Köksal (2017) tarafından yapılan “Toplumsal Cinsiyet Algısını Yordamada Cinsiyet, Sınıf, Bölüm ve Toplumsal Cinsiyet Oluşumunun Rolü” adlı araştırmada bir devlet üniversitesinde sınıf öğretmenliği ve sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünde öğrenim gören lisans öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarını yormada sınıf, bölüm, cinsiyet değişkenlerine göre toplumsal cinsiyet oluşumunun rolü irdelenmiştir. Araştırmada çalışma grubuna veri toplama aracı olarak “Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeğı” ve “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğı” uygulanmıştır. Nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel araştırma deseninde kullanılarak yürütölen araştırmanın verilerini analiz etmek için çoklu doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda sınıf, bölüm, cinsiyet, toplumsal cinsiyet oluşumunun, toplumsal cinsiyet algısını %34 oranda açıkladığı tespit edilmiştir.

Alabaş, Akyüz ve Kamer (2019)'in “Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algılarının Belirlenmesi” adlı araştırmasında 2018 yılında Türkiye’de bir devlet üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin toplumsal cinsiyet algılarının çeşitli değişkenle açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Nicel araştırma yöntemlerinden tarama yöntemi kullanılarak yapılan araştırmanın çalışma grubunu belirlemek olasılıklı örnekleme yöntemleri arasında yer alan rastgele örnekleme türü tercih edilmiştir. “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğı” araştırmanın veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Araştırmanın verilerinin analizinde bağımsız örneklem t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve Scheffe testi ile kullanılmıştır. Bu doğrultuda

kadınların toplumsal cinsiyet algısı puan ortalamasının erkeklerin puan ortalamalarından anlamlı derecede yüksek olduğu, katılımcıların toplumsal cinsiyet algısı puan ortalamaları ile yaşları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı ve öğrenim gördükleri birim, ailelerin yaşadığı yer ile öğrenim sürelerine göre toplumsal cinsiyet algısının etkelediği tespit edilmiştir.

Pesen, Kara, Kale ve Abbak (2016)’ın yapmış oldukları “Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algısı İle Çatışma ve Şiddete İlişkin Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi” adlı çalışmada üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algısı çatışma ve şiddete ilişkin farkındalık düzeylerini incelemişlerdir. Betimsel tarama modellerinden ‘genel tarama modeli’ kullanılan araştırmanın çalışma grubunu Siirt Üniversitesi 2015-2016 eğitim-öğretim yılının bahar döneminde farklı fakülte ve yüksekokullarda öğrenim gören üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Ohio Eğitim Komisyonu tarafından (2002) geliştirilen ve Sargın (2010) tarafından Türkçeye uyarlanan “Çatışma ve Şiddete İlişkin Farkındalık Ölçeği”; Altınova ve Duyan (2013) tarafından geliştirilen “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” kullanılmıştır. Veriler, yapılan normallik testinin bazı gruplarda normal dağılım göstermemesi nedeniyle Non-parametrik testler olan Mann-Whitney U testi ve Kruskal Wallis testi ile analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucunda üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algıları ile çatışma ve şiddet farkındalık düzeyleri arasında yaş değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmazken, cinsiyet değişkeninde kız öğrenciler lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

Özpuat (2016) tarafından yapılan “Üniversite Öğrencilerinin Öz-Yeterlilik Düzeyi ile Toplumsal Cinsiyet Algısı İlişkisi: Beyşehir Örneği” adlı araştırmada üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algıları ile öz-yeterlilikleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Selçuk Üniversitesi, Beyşehir Turizm Fakültesi öğrencileri araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırmada “Genel Özyeterlilik Ölçeği” ile “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” kullanılmıştır. Veriler istatistik programları ile yüzde, sayı, tanımlayıcı istatistik hesaplamaları, Bağımsız Gruplarda T Testi, One –Way Anova testi ve Korrelasyon testleri ile analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda üniversite öğrencilerinin yaşadıkları yer ile ekonomik durumlarının toplumsal cinsiyet algılarını ve öz-yeterliliklerini etkelediği, toplumsal cinsiyet algıları ile öz-yeterlilik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğuna ulaşılmıştır.

Akkaş (2020) “Toplumsal Cinsiyet Algısı Üzerine Bir Değerlendirme: Erzincan Örneği” adlı çalışmasında Erzincan ilinde yaşayan insanların toplumsal cinsiyet algılarını belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışma kapsamında kişisel bilgi formu ile “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” kullanılmıştır. Erzincan şehrinde yaşayan 890 bireye ilgili ölçekler uygulanmıştır. Verilerin analizi sonucunda “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” ile cinsiyet, gelir değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmezken, öğrenim durumu, meslek, medeni durum, doğum yeri değişkenlerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark tespit edilmiştir.

Tekin (2017)’nin “Turizm Sektöründe Toplumsal Cinsiyet Algısı:Beş Yıldızlı Otel Çalışanları Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmasında turizm çalışanlarının toplumsal cinsiyet algılarını tespit etmeyi amaçlamıştır. Bu doğrultuda uygun örnekleme yöntemi ile beş yıldızlı otel işletmelerinde görev alan 263 çalışan belirlenmiştir ve katılımcılara “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” uygulanmıştır. Veriler SPSS 17.0 paket programları ile analiz edilmiş, sonucunda ise turizm sektöründe çalışanların toplumsal cinsiyet algıları ile demografik karakteristikleri ve kişisel özellikleri arasında anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir.

Akkoş (2018) tarafından yapılan “Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi” adlı çalışmada üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarını ve toplumsal cinsiyet algıları etkileyen faktörleri incelemek amaçlanmıştır. Araştırma 2017-2018 döneminde bir üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören 712 öğrenci ile yürütülmüştür. Çalışmada “Kişisel Bilgi Formu” ve “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Veriler SPSS programında ortalama, min-max değerler, standart sapma ile yüzdelik sayılar şeklinde analiz edilmiştir. Verilerin analizi sonucunda Araştırma kapsamındaki üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarının olumlu olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca anne ve baba eğitim düzeyi yüksek olan öğrencilerin toplumsal cinsiyet algılarının diğer öğrencilere kıyasla olumlu olduğu tespit edilmiştir.

Uygun ve Önsan (2020)’nin yapmış oldukları “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları” adlı çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algılarını tespit etmeyi amaçlamıştır. Nicel araştırma yöntemlerinden tarama modelinin kullanıldığı araştırmanın örneklemini uygun örnekleme yöntemi ile belirlenen Balıkesir şehrinde devlet ve özel ortaokullarda görev yapan 144 sosyal bilgiler öğretmeni

oluşturmaktadır. Örneklem “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” uygulanmıştır. Veriler ortalama, yüzde, t-testi ve ANOVA testleri ile analiz edilmiş ve sonucunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin olumlu toplumsal cinsiyet algısına sahip oldukları ve toplumsal cinsiyet algılarının gelişmesinde aylık gelir, cinsiyet, yetiştiği aile yönetim biçiminin ile yetiştiği aile yapısı etkisinin olduğu tespit edilmiştir.

Korkmaz (2020)’nin “Sosyal Hizmet Öğrencilerinin Farklılıklara Saygı Düzeyleri ile Toplumsal Cinsiyet Algıları Arasındaki İlişki” adlı çalışmada sosyal hizmet bölümünde öğrenim gören öğrencilerin toplumsal cinsiyet algıları ile farklılıklara saygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini çeşitli üniversitelerde sosyal hizmet bölümünde 3. ve 4. Sınıfta öğrenim gören 346 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak “Farklılıklara Saygı Ölçeği” ile “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” kullanılmış ve Spearman Korelasyon testi, Mann Whitney U testi ve Kruskal Wallis testleri ile analiz edilmiştir. Öğrencilerin toplumsal cinsiyet algılarının yüksek düzeyde olduğu, Öğrencilerin Farklılıklara Saygı Ölçeği ve Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği arasında pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Altuntaş ve Altınova (2015)’nin yapmış oldukları “Toplumsal Cinsiyet Algısı ile Sosyo-Ekonomik Değişkenler Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi” adlı çalışmada Ankara’nın üç ilçesinde ikamet edip sosyo-ekonomik düzeyleri farklı olan kadın ve erkeklerin toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini olasılık temelli örneklem türleri arasında yer alan basit tesadüfî örneklem uygun olarak belirlenen 284’i kadın, 227’i erkek olmak üzere toplam 511 öğrenci velisi oluşturmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” ile cinsiyet, eğitim durumu gibi sorular bulunan form kullanılmıştır. Veriler analiz edilirken dağılımın normal olup olmadığını tespit etmek için Kolmogorov- Smirnov/ Shapiro- Wilk testleri kullanılmış ve dağılımın normal olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda aylık gelir durumu, ilçe, anne ve baba öğrenim durumu değişkenleri One-way Anova, gruplar arasındaki farkın kaynağını belirlemek için Tuket testi, cinsiyet ve toplumsal cinsiyet algısı değişkenleri ise t-test kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizi onucunda toplumsal cinsiyet algısı ile cinsiyet değişkeninde ve sosyo-ekonomik düzeyleri farklı olan kadın ve erkekler arasında anlamlı fark olduğu, üniversite mezunu olan katılımcılarının toplumsal cinsiyet algısının diğerlerine göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Sönmez (2021)'in “Öğrencilerin Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi (Çankırı Karatekin Üniversitesi Eldivan Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Örneği)” adlı araştırmasında bir devlet üniversite sağlık meslek yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin toplumsal cinsiyet algısı ve kadına yönelik şiddete yönelik görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda 2018-2019 güz döneminde belirtilen yüksekokulun çeşitli programlarında öğrenim gören 307 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırma kapmaminsa “toplumsal cinsiyet algısı ve kadına yönelik şiddet hakkında görüş formu”, “kişisel bilgi formu” ile “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” kullanılarak veriler toplanmış ve tanımlayıcı istatistikler, bağımsız gruplarda t testi, Anova, Kruskal Wallis testi ile Post Hoc testleri kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sonucunda toplumsal cinsiyet algısı ölçeğinde kız öğrencilerin toplumsal cinsiyet algılarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu, erkek öğrencilerin kız öğrencilere kıyasla şiddet ve cinsiyet algısına yönelik görüşlerinin daha olumsuz olduğu tespit edilmiştir.

Kul-Uçtu ve Karahan (2016) tarafından yapılan “Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Cinsiyet Roller, Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Şiddet Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmada Sağlık Yüksekokulu'nda öğrenim gören öğrencilerin toplumsal cinsiyet algısı, şiddet eğilimi ve cinsiyet rolleri arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın örneklemini tabakalı örnekleme yöntemiyle seçilmiş 486 öğrenci oluşturmuştur. İlgili örnekleme veri toplama araçları olarak “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği”, “Bem Cinsiyet Rolü Envanteri” ve “Şiddet Eğilim Ölçeği” uygulanmıştır. Veriler frekans, yüzde, t-testi, kıkare testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonucunda öğrencilerin şiddet eğilimi ölçeği ile toplumsal cinsiyet algısı ölçeğinden elde ettikleri puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu, öğrencilerin toplumsal cinsiyet algı puanları yükseldikçe şiddete olan eğilimlerinin azaldığı tespit edilmiştir.

III. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Gerçekleştirilen bu araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Betimsel çalışmalarda amaç, var olan durumu aydınlatmak, standartlar doğrultusunda değerlendirmek ve olaylar arasındaki olası ilişkileri ortaya çıkarmaktır. Betimsel araştırma yöntemlerinden olan alan taraması çalışmalarında, araştırılmak istenen olayın ve problemin mevcut durumu nedir ve neredeyiz sorularına cevaplar aranır (Çepni, 2009). Karasar (2014: 77) ise tarama modellerinin, geçmişte ya da halen var olan bir durumu, var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımları olduğunu ve bu yaklaşımda konu edilen kişi, durum veya nesnenin dış etkilerden müstesna biçimde ele alınıp kendi şartları içerisinde var olduğu gibi tanımlandığını ifade etmektedir.

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu; Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim dalında 2021-2022 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören ve araştırmaya gönüllü bir şekilde katılım gerçekleştiren 106'sı kadın ve 45'i erkek olmak üzere toplam 151 sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmen adayları ile ilgili demografik veriler aşağıda Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri

Sınıf Seviyesi	Cinsiyet		Toplam
	Kadın	Erkek	
1. Sınıf	12	7	19
2. Sınıf	31	14	45
3. Sınıf	27	12	39
4. Sınıf	36	12	48
Genel Toplam	106	45	151

3.3. Verileri Toplama Araçları

Gerçekleştirilen bu araştırmada veri toplama aracı olarak Altınova ve Duyan (2013) tarafından geliştirilen “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” ile araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği 5’li likert tipi, 25 madde ve tek faktörlü yapıdan oluşmaktadır. Ölçekte yer alan olumsuz ifade içeren “2., 4., 6., 9., 10., 12., 15., 16.,17.,18., 19., 20., 21., 24. ve 25.” maddeler tersten kodlanmıştır. Katılımcıların ölçekte yer alan maddeleri “Tamamen Katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Kararsızım”, “Katılıyorum” ve “Tamamen Katılıyorum” şeklinde değerlendirmeleri istenmiştir . Altınova ve Duyan (2013) “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği”nin iç tutarlılık (Alpha) katsayısını .872 olarak bulunduğunu belirtmişlerdir. Gerçekleştirilen bu çalışmada ise ölçeğin iç tutarlılık (Alpha) katsayısı .874 olarak bulunmuştur. Ulaşılan bu sonuç araştırmada kullanılan ölçeğin güvenilirlik düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir (Terzi, 2019: 13)

Veri toplama aracında yer alan kişisel bilgi formunda ise “Cinsiyet, Sınıf Düzeyi, Aile Gelir Düzeyi, Kişisel Gelir Düzeyi, Mezun Olunan Lise Türü, Anne Eğitim Düzeyi, Baba Eğitim Düzeyi, Kardeş Sayısı, Yetiştigi Yerleşim Birimi” demografik bilgilerini ölçmeye yönelik soruların yer aldığı değişkenler bulunmaktadır.

3.4. Verilerin Analizi

Gerçekleştirilen bu çalışmada verilerin analizi sırasında öncelikle, elde edilen verilerin normal dağılım gösterip göstermediğinin tespit edilmesi amacıyla normallik testi yapılmıştır. Verilerin normallik testi esnasında Kolmogorov-Smirnov normalite testi ile basıklık (Skewness) ve çarpıklık (Kurtosis) analizlerinden faydalanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda verilerin normal dağılım gösterdiği anlaşılmış, bu nedenle alt problemlere ilişkin verilerin analizinde parametrik testler kullanılmıştır. Veri toplama araçları başlığında da ifade edildiği üzere, ölçek maddelerinin güvenilirliği Cronbach Alpha iç tutarlılık kat sayı değeri ile hesaplanmıştır.

Katılımcıların “Cinsiyet” değişkenine ilişkin verilerin analizinde bağımsız örneklem için t-testi (Indepented Sample t-Test), “Sınıf Düzeyi, Aile Gelir Düzeyi, Kişisel Gelir Düzeyi, Mezun Olunan Lise Türü, Anne Eğitim Düzeyi, Baba Eğitim Düzeyi, Kardeş Sayısı, Yetiştigi Yerleşim Birimi” ise tek yönlü varyans analizi One-Way Anova testinden yararlanılmıştır.

IV. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırma kapsamında kullanılan “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği”ne sosyal bilgiler öğretmen adaylarının verdikleri cevaplardan elde edilen analiz bulgularına ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1. Problem Cümlesine İlişkin Bulgular

Araştırmada problem cümlesi olarak ifade edilen “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algıları Ne Düzeydedir?” sorusuna ilişkin katılımcıların verdikleri cevaplardan elde edilen aritmetik ortalama puanlarına ilişkin elde edilen bulgular (bkz; Tablo 3) ve bu bulgulara dayalı yapılan yorumlar aşağıda verildiği gibidir.

Tablo 3. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algı Düzeylerine İlişkin Aritmetik Ortalama Puanları

Madde No	Madde	n	??	Düze y
1	Evlilik, kadının çalışmasına engel olmaz.	151	4.43	Tamamen Katılıyorum (Çok Yüksek)
2	Kadın sadece ailesinin ekonomik sıkıntısı varsa çalışmalıdır.	151	4.52	Tamamen Katılıyorum (Çok Yüksek)
3	Çalışan kadın da çocuklarına yeterince zaman ayırabilir.	151	4.02	Katılıyorum (Yüksek)
4	Kadınlar anne olduktan sonra çalışmamalıdır.	151	4.42	Tamamen Katılıyorum (Çok Yüksek)
5	Kadın siyasetçiler de başarılı olabilir.	151	4.64	Tamamen Katılıyorum (Çok Yüksek)
6	Kadınlar evlendikten sonra çalışmamalıdır.	151	4.51	Tamamen Katılıyorum (Çok Yüksek)
7	Çalışma hayatı kadının ev işlerini aksatmasına neden olmaz.	151	3.87	Katılıyorum (Yüksek)
8	Çalışan bir kadın hayattan daha çok zevk alır.	151	3.97	Katılıyorum (Yüksek)
9	Kadınlar erkekler tarafından her zaman korunmalıdır.	151	3.60	Katılıyorum (Yüksek)
10	Kocasız izin vermiyorsa kadın çalışmamalıdır.	151	4.18	Katılıyorum (Yüksek)
11	Kadınlar yönetici olabilir.	151	4.61	Tamamen Katılıyorum (Çok Yüksek)
12	Çalışan bir kadın kazandığı geliri eşine vermeli dir.	151	4.09	Katılıyorum (Yüksek)
13	Çalışan bir kadın çocuklarına daha iyi anne olur.	151	3.36	Kararsızım (Orta)
14	Erkekler de çamaşır bulaşık gibi ev işlerini yapmalıdır.	151	4.48	Tamamen Katılıyorum (Çok Yüksek)
15	Kocasız kadın sahipsiz eve benzer.	151	1.54	Tamamen Katılmıyorum (Çok Düşük)
16	Bir ailenin gelirini erkekler sağlamalıdır.	151	4.10	Katılıyorum (Yüksek)
17	Kadınlar kendi başına ticarethane gibi yerler (kafe, market, emlakçı gibi) açmamalıdır.	151	4.58	Tamamen Katılıyorum (Çok Yüksek)
18	Kadınların birinci görevi ev işlerini üstlenmektir.	151	4.19	Katılıyorum (Yüksek)
19	Bir kadın kocasından fazla para kazanmamalıdır.	151	4.54	Tamamen Katılıyorum (Çok Yüksek)
20	Erkek her zaman evin reisi olmalıdır.	151	4.15	Katılıyorum (Yüksek)
21	Toplulun liderliği genellikle erkeklerin elinde olmalıdır.	151	4.03	Katılıyorum (Yüksek)
22	Kız çocuklarına da erkek çocuklar kadar özgürlük verilmeli dir.	151	4.47	Tamamen Katılıyorum (Çok Yüksek)
23	Bir kadın kendi haklarına sahip olabilm esi için gerekirse kocasına karşı çıkabilmelidir.	151	4.04	Katılıyorum (Yüksek)
24	Kadın kocasından yaş olarak daha küçük olmalıdır.	151	4.05	Katılıyorum (Yüksek)
25	Ailedeki önemli kararları erkekler vermeli dir.	151	4.35	Tamamen Katılıyorum (Çok Yüksek)
Genel Ortalama		151	4.11	Katılıyorum (Yüksek)

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algısı ölçeğindeki sorulara verdikleri cevaplara ilişkin aritmetik ortalama puanlarının hesaplanmasında şu aralıklar temel alınmıştır: Tamamen Katılmıyorum ($1.00 < \bar{x} \leq 1.80$), Katılmıyorum ($1.81 < \bar{x} \leq 2.60$), Kararsızım ($2.61 < \bar{x} \leq 3.40$), Katılıyorum ($3.41 < \bar{x} \leq 4.20$), Tamamen Katılıyorum ($4.21 < \bar{x} \leq 5.00$).

Tablo 3’te gösterilen “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği”nde yer alan maddelerden ve ölçeğin toplamından elde edilen aritmetik ortalama puanlarından elde edilen bulgular ve bu bulgulara dayalı yapılan yorumlar aşağıda verildiği gibidir;

Öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algısı puan ortalamalarının en düşük ($\bar{x} = 1.54$) olduğu maddenin “Kocasız kadın sahipsiz eve benzer.” maddesi (15. Madde) olduğu tespit edilmiştir. Toplumsal cinsiyet algısı puan ortalamasının en yüksek olduğu maddenin ($\bar{x} = 4.64$) ise “Kadın siyasetçiler de başarılı olabilir.” (5. Madde) maddesi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algısı düzeyleri, toplam 11 maddede çok yüksek (Tamamen Katılıyorum) düzeyde ($4.21 < \bar{x} \leq 5.00$), 12 maddede yüksek (Katılıyorum) düzeyde ($3.41 < \bar{x} \leq 4.20$), 1 maddede orta (Kararsızım) ($2.61 < \bar{x} \leq 3.40$) düzeyde ve 1 maddede çok düşük (Tamamen Katılmıyorum) Tamamen Katılmıyorum ($1.00 < \bar{x} \leq 1.80$) düzeydedir. Elde edilen bu bulgular doğrultusunda, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının genel olarak toplumsal cinsiyet algısı puan ortalamalarının yüksek düzeyde (Katılıyorum) ($3.41 < \bar{x} \leq 4.20$) olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgudan hareketle sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin yüksek olduğu görüşü dile getirilebilir.

4.2. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında birinci alt problem olarak belirlenen “sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algılarının cinsiyet değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusuna öğretmen adaylarının vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde aşağıda Tablo 4’te sunulan bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 4. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçek Ortalamalarının Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımsız t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	$\bar{x}$	Ss	sd	t	p
Kadın	106	4.29	.391	149	7.345	.000*
Erkek	45	3.68	.621			

* $p \leq .05$

Tablo 4’te sunulan veriler incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algı düzeyleri ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel açıdan anlamlı farkın olduğu

[$t_{(149)}=7.345$; $p\leq.05$], ortaya çıkan bu farklılığın ise kadın öğretmen adayları lehine olduğu tespit edilmiştir.

4.3. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında ikinci alt problem olarak belirlenen “sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algılarının sınıf değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusuna öğretmen adaylarının vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde aşağıda Tablo 5’te sunulan bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 5. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçek Ortalamalarının Sınıf Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları

Sınıf Düzeyi	n	$\bar{x}$	Ss	VK	KT	sd	KO	F	p
1. Sınıf	19	4.18	.477	Gruplar Arası	.499	3	.166		
2. Sınıf	45	4.02	.659	Gruplar İçi	44.627	147	.304	.548	.650
3. Sınıf	39	4.12	.45	Toplam	45.126	150			
4. Sınıf	48	4.15	.541						
Toplam	151	4.11	.548						

Tablo 5’te gösterilen veriler ışığında, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri sınıf düzeyleri ile toplumsal cinsiyet algı düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir [$F_{(3-147)}=.548$, $p>.05$].

4.4. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında üçüncü alt problem olarak belirlenen “sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algılarının aile gelir düzeyi değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusuna öğretmen adaylarının vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde aşağıda Tablo 6’da sunulan bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 6. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçek Ortalamalarının Aile Gelir Düzeyi Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları

Aile Gelir Düzeyi	n	$\bar{x}$	Ss	VK	KT	sd	KO	F	p
300tl ve altı	63	4.11	.554	Gruplar Arası	1.781	4	.445		
3001-5000tl	51	4.01	.559	Gruplar İçi	43.345	146	.297	1.500	.205
5001-7000tl	21	4.34	.366	Toplam	45.126	150			
7001-9000tl	9	4.04	.704						

9001tl ve üzeri	7	4.17	.584
Toplam	151	4.11	.548

Tablo 6’da gösterilen veriler ışığında, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının aile gelir düzeyi ile toplumsal cinsiyet algı düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir [$F_{(4-146)}=1.500$, $p>.05$].

4.5. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında dördüncü alt problem olarak belirlenen “sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algılarının kişisel gelir düzeyi değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusuna öğretmen adaylarının vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde aşağıda Tablo 7’de sunulan bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 7. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçek Ortalamalarının Kişisel Gelir Düzeyi Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları

Kişisel Gelir Düzeyi	n	$\bar{x}$	Ss	VK	KT	sd	KO	F	p
2000tl ve altı	142	4.13	.517	Gruplar	2.871	2	1.436		
				Arası					
2001-3000tl	7	4.10	.584	Gruplar İçi	42.255	148	.286		
5001tl ve üzeri	2	2.92	1.58	Toplam	45.126	150		5.028	.008*
Farkın Kaynağı (Scheffe)									
Toplam	151	4.11	.548	2000tl ve altı > 5001tl ve üzeri					
				2001tl-3000tl > 5001tl ve üzeri					

* $p\leq.05$

Tablo 7’de gösterilen veriler ışığında, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kişisel gelir düzeyleri ile toplumsal cinsiyet algı düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [$F_{(2-148)}=5.028$, $p\leq.05$]. 2000tl ve altı bir gelir düzeyine sahip olan öğretmen adayları ile 2001tl-3000tl arası bir gelire sahip olan öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin 5000tl ve üzeri gelire sahip olan öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

4.6. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında beşinci alt problem olarak belirlenen “sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algılarının mezun olunan lise türü değişkenine göre istatistiksel

açından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusuna öğretmen adaylarının vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde aşağıda Tablo 8’de sunulan bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 8. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçek Ortalamalarının Mezun Olunan Lise Türü Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları

Lise Türü	n	$\bar{x}$	Ss	VK	KT	sd	KO	F	p
Genel Lise	8	4.33	.450	Gruplar Arası	.687	7	.098		
Anadolu Lisesi	89	4.08	.596	Gruplar İçi	44.439	143	.311		
Anadolu Öğretmen Lisesi	7	4.12	.584	Toplam	45.126	150			
Özel Lise	7	4.21	.363						
İmam Hatip Lisesi	13	4.16	.466					.316	.946
Meslek Lisesi	22	4.08	.520						
Sosyal Bilimler Lisesi	2	4.32	.735						
Diğer	3	4.13	.189						
Toplam	151	4.33	.450						

Tablo 8’de gösterilen veriler ışığında, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mezun oldukları lise türü ile toplumsal cinsiyet algı düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir [$F_{(7-143)}=.316, p>.05$].

4.7. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında altıncı alt problem olarak belirlenen “sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algılarının anne eğitim düzeyi değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusuna öğretmen adaylarının vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde aşağıda Tablo 9’da sunulan bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 9. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçek Ortalamalarının Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları

Anne Eğitim Düzeyi	n	$\bar{x}$	Ss	VK	KT	sd	KO	F	p
Okuryazar Değil	19	3.76	.692	Gruplar Arası	2.823	5	.565		
İlkokul	75	4.15	.522	Gruplar İçi	42.303	145	.292	1.936	.092
Ortaokul	25	4.15	.477	Toplam	45.126	150			

Lise	22	4.20	.457
Ön Lisans	5	4.08	.582
Lisans	5	4.30	.769
Toplam	151	4.11	.548

Tablo 9’da gösterilen veriler ışığında, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının anne eğitim düzeyleri ile toplumsal cinsiyet algı düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir [$F_{(5-145)}=1.936$, $p>.05$].

4.8. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında yedinci alt problem olarak belirlenen “sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algılarının baba eğitim düzeyi değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusuna öğretmen adaylarının vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde aşağıda Tablo 10’da sunulan bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 10. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçek Ortalamalarının Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları

Baba Eğitim Düzeyi	n	$\bar{x}$	Ss	VK	KT	sd	KO	F	p
Okuryazar Değil	4	3.42	1.17	Gruplar Arası	3.069	5	.614		
İlkokul	59	4.17	.513	Gruplar İçi	42.057	145	.290		
Ortaokul	36	4.04	.505	Toplam	45.126	150			
Lise	26	4.25	.433					2.116	.067
Ön Lisans	5	3.92	.544						
Lisans	21	4.05	.627						
Toplam	151	4.11	.548						

Tablo 10’da gösterilen veriler ışığında, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının baba eğitim düzeyleri ile toplumsal cinsiyet algı düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir [$F_{(5-145)}=2.116$, $p>.05$].

4.9. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında sekizinci alt problem olarak belirlenen “sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algılarının sahip oldukları kardeş sayısı değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusuna öğretmen adaylarının vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde aşağıda Tablo 11’de sunulan bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 11. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçek Ortalamalarının Sahip Oldukları Kardeş Sayısı Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları

Kardeş Sayısı	n	$\bar{x}$	Ss	VK	KT	sd	KO	F	p
Yok	10	4.14	.359	Gruplar Arası	1.821	6	.303		
1	30	4.09	.553	Gruplar İçi	43.305	144	.301		
2	52	4.19	.543	Toplam	45.126	150			
3	30	4.06	.486					1.009	.422
4	13	4.18	.440						
5	6	4.14	.581						
6 ve üzeri	10	3.74	.906						
Toplam	151	4.11	.548						

Tablo 11’de gösterilen veriler ışığında, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sahip oldukları kardeş sayısı ile toplumsal cinsiyet algı düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir [$F_{(6-144)}=1.009$, $p>.05$].

4.10. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında dokuzuncu alt problem olarak belirlenen “sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algılarının yetiştiği yerleşim birimi değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusuna öğretmen adaylarının vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde aşağıda Tablo 12’de sunulan bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 12. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçek Ortalamalarının Yetiştği Yerleşim Birimi Değişkenine Göre One-Way ANOVA Sonuçları

Yerleşim Birimi	n	$\bar{x}$	Ss	VK	KT	sd	KO	F	p
Köy	24	4.05	.470	Gruplar Arası	.291	4	.073		
Kasaba	5	4.15	.795	Gruplar İçi	44.835	146	.307		
İlçe	40	4.07	.528	Toplam	45.126	150			
İl	33	4.15	.504					.237	.917
Büyükşehir	49	4.14	.616						
Toplam	151	4.11	.548						

Tablo 12’de gösterilen veriler ışığında, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yerleşim birimi değişkeni ile toplumsal cinsiyet algı düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir [$F_{(4-146)}=.237$, $p>.05$].

V. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmanın bu bölümünde araştırma bulgularına dayalı olarak elde edilen sonuçlar, konuyla ilgili alan yazında yer alan farklı çalışma sonuçlarıyla karşılaştırılmış ve bu çalışmada elde edilen sonuçlara dayalı olarak çeşitli önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuçlar

Problem Cümlesine İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algılarının, ölçeğin genel ortalama puanı açısından incelendiğinde yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların “Kocasız kadın sahipsiz eve benzer.” İfadesini içeren 15. maddeye çok düşük düzeyde (Tamamen Katılmıyorum) katılım gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ortaya çıkan bu sonuç katılımcı sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bir birey olarak toplum içerisinde kadının, erkekten bağımsız bir şekilde var olabileceği düşüncesine sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir. Buna karşın sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “Kadın siyasetçiler de başarılı olabilir.” İfadesinin yer aldığı 5. Maddeye ise çok yüksek düzeyde (Tamamen Katılıyorum) katılım gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ülkemizde gün geçtikçe kadınların siyasi hayatta daha çok yer almaları ve aldıkları görevlerde sergiledikleri başarılar sosyal bilgiler öğretmen adayları tarafından siyasetteki erkek egemenliğinin sorgulanır hale geldiği şeklinde yorumlanabilir. Uygun ve Önsan (2020)’ın sosyal bilgiler öğretmenleriyle, Akkoç (2018)’un ise üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdikleri çalışmalarda da katılımcıların toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ortaya çıkan bu durum gerçekleştirilen bu çalışmada elde edilen sonuçla örtüşmektedir.

Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının cinsiyetleri ile toplumsal cinsiyet algı düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olduğu ve bu farklılığın kadın öğretmen adayları lehine olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kadın katılımcıların erkeklere kıyasla toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin yüksek olmasında, aile hayatında ve toplumsal hayatın pek çok noktasında kadınların ayrımcılığa tabi tutulmaları ve içinde yaşadığımız ataerkil toplum yapısının önemli bir etkisinin olduğu ifade edilebilir. Esen, Soylu, Siyez ve Demirgürz (2017), Ünal, Tarhan ve Çürükvelioğlu-Köksal (2017), Alabaş, Akyüz ve Kamer (2019), Pesen, Kara, Kale ve Abbak (2016), Özpulat, (2016), Tekin, (2017), Akkoç (2018), Uygun ve Önsan (2020),

Korkmaz, (2020), Altuntaş ve Altınova (2015), Sönmez, (2021) ve Beydağ, (2018) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda da kadın katılımcıların toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin erkeklere kıyasla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum gerçekleştirilen bu araştırmada elde edilen sonuçla örtüşmektedir. Akkaş (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise katılımcıların cinsiyetleri ile toplumsal cinsiyet algı düzeyleri puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algı düzeyleri ile sınıf düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ortaya çıkan bu sonuçta yükseköğretim kurumları sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programında toplumsal cinsiyetin detaylı bir şekilde yer aldığı ders ya da ders içeriklerinin bulunmamasının sınıf düzeyinde bir farklılık meydana gelmemesinde etkili olduğu ifade edilebilir. Akkoç (2018) ve Özpulat (2016) tarafından yapılan çalışmalarda da benzer şekilde sınıf düzeyi ile toplumsal cinsiyet algısı arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının aile gelir düzeyleri ile toplumsal cinsiyet algı düzeyleri arasındaki ilişki durumuna yönelik yapılan analizler sonucunda bu iki değişken arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada elde edilen bu sonuç doğrultusunda aile gelir düzeyinin toplumsal cinsiyet algısı üzerinde bu çalışmadaki katılımcıların cevapları dikkate alındığında önemli seviyede bir etki meydana getirmediği ifade edilebilir. Korkmaz (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da bu çalışmada elde edilen benzer sonuca ulaşılmıştır. Buna karşın Özpulat (2016) ve Kul-Uçtu ve Karahan (2016) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda aile gelir düzeyi ile toplumsal cinsiyet algısı arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ortaya çıkan bu durum çalışmaların gerçekleştirildiği örneklem grubunun farklılığıyla ilişkili olduğu görüşü dile getirilebilir.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Katılımcı öğretmen adaylarının kişisel gelirleri ile toplumsal cinsiyet algı düzeyleri arasındaki ilişki durumunun saptanması amacıyla yapılan analiz sonucunda bu iki değişken arasında 2000tl ve altı gelire sahip olanlar ile 2001tl-3000tl arası gelire sahip olanların toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin 5001tl ve üzeri kişisel gelire sahip olanlara kıyasla daha

yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Uygun ve Önsan (2020) tarafından sosyal bilgiler öğretmenleriyle gerçekleştirilen çalışmada da aylık gelir düzeyi ile toplumsal cinsiyet algı düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılığın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ortaya çıkan farkın 6000tl ve üzeri gelire sahip olanlara kıyasla 4000-6000tl arası bir gelir düzeyine sahip olan katılımcıların toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu sonuç bu çalışmada elde edilen sonuçla benzerlik göstermektedir. Her ne kadar çalışmaların biri sosyal bilgiler öğretmenleri diğeri ise sosyal bilgiler öğretmen adayları ile gerçekleştirilse bile düşük gelir düzeyine sahip olanların daha yüksek gelir durumuna sahip olanlara göre toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin yüksek olmasının gerekçesi olarak, toplumsal yaşam içerisinde daha fazla ayrımcılığa tabii tutulduklarını hissetmelerinin etkisi olduğu ifade edilebilir. Ancak Altuntaş ve Altınova (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise bu araştırmada elde edilen sonucun tam tersi, gelir düzeyi yüksek olan katılımcıların toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Akkaş (2020) ile Tekin (2017)'in çalışmalarında katılımcıların aylık gelir düzeyi ile toplumsal cinsiyet algısı arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmışlardır.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mezun oldukları lise türü ile toplumsal cinsiyet algısı arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmen adaylarının mezun oldukları lise türü ile toplumsal cinsiyet algı düzeyleri arasında anlamlı farklılığın meydana gelmemesinde gruplar arasındaki aritmetik ortalama puanlarının bir birine oldukça yakın olmasının etkisinin olduğu söylenebilir. Katılımcıların hangi lise türünden mezun olursa olsun toplumsal cinsiyet algısına bakış açılarının bir birine yakın olduğu ifade edilebilir. Alabaş, Akyüz ve Kamer (2019)'in gerçekleştirmiş olduğu çalışmada ise katılımcıların mezun oldukları okul türü ile toplumsal cinsiyet algı düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ortaya çıkan bu farkın örneklem grubunun farklılığından ileri geldiği ifade edilebilir.

Altınca Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının anne eğitim düzeyleri ile toplumsal cinsiyet algı düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Korkmaz (2020) ve Uygun ve Önsan (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda da anne eğitim düzeyi ile katılımcıların toplumsal cinsiyet algı düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Buna karşın Akkoç (2018) tarafından

gerçekleştirilen çalışmada anne eğitim düzeyi üniversite olan katılımcıların toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin anne eğitim düzeyi diğer eğitim düzeyinde olan katılımcılara kıyasla yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yedinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Baba eğitim düzeyi ile toplumsal cinsiyet algısı arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik gerçekleştirilen analizler sonucunda, katılımcıların baba eğitim düzeyi ile toplumsal cinsiyet algı düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Uygun ve Önsan (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da benzer bir sonuca ulaşılmış olup, baba eğitim düzeyi ile toplumsal cinsiyet algısı arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Buna karşın Akkoç (2018)'un gerçekleştirmiş olduğu çalışmada ise baba eğitim düzeyi üniversite olanların diğer eğitim düzeyindekilere kıyasla toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sekizinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sahip oldukları kardeş sayısı ile toplumsal cinsiyet algı düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Uygun ve Önsan (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da kardeş sayısı ile toplumsal cinsiyet algısı arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucu, gerçekleştirilen bu çalışmada elde edilen sonuçla örtüşmektedir. Buna karşın Korkmaz (2020)'in çalışmasında toplumsal cinsiyet algısı ile kardeş sayısı arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olduğu, bu farklılığın 3 ve daha fazla sayıda kardeşi olan katılımcıların toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin kardeşi olmayanlara kıyasla daha yüksek, 1 ve 2 kardeşi olanlara kıyasla ise daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yetiştiği yerleşim birimi ile toplumsal cinsiyet algı düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Korkmaz (2020) ve Uygun ve Önsan (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda da benzer bir sonucu ulaşılmış olup, yerleşim birimi ile toplumsal cinsiyet algı düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna karşın Alabaş, Akyüz ve Kamer (2019) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise yerleşim birimi değişkeni ile toplumsal cinsiyet algı düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılığın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alabaş, Akyüz ve Kamer (2019)'in çalışmasında aileleri il merkezinde ikamet eden

katılımcıların toplumsal cinsiyet algı düzeyi puanlarının aileleri ilçe merkezinde ve köy merkezinde yaşayan katılımcılara kıyasla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yerleşim birimi değişkenine ilişkin ortaya çıkan bu farklılığın gerekçesi olarak; katılımcılara sunulan “Büyükşehir, İl, İlçe, Kasaba, Köy” seçeneklerin sadece nüfus bakımından büyüklükleri dikkate alınmakta olup, yerleşim birimlerinin sağladığı sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklerini karşılamamasının bu sonucun meydana gelmesinde etkisinin olduğu düşünülmektedir.

5.2. Öneriler

Araştırma sonuçları bağlamında;

- Kadın ve erkek öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algı düzeyleri arasındaki fark dikkate alındığında erkek öğretmen adaylarına yönelik eğitimlerin verilerek toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin artırılması,
- Sınıf düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın meydana gelmediği sonucundan hareketle Yükseköğretim Sosyal Bilgiler Lisans Programı’na toplumsal cinsiyet algısının gelişimine destek sağlayacak ders içeriklerinin eklenmesi,
- Yerleşim birimi değişkeninin sosyo-ekonomik ve kültürel özellikler dikkate alınarak yapılandırılması,
- Gerçekleştirilen bu çalışmanın tüm yükseköğretim kademelerinde gerçekleştirilerek tüm öğretmen adayların toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin belirlenmesi ve bu algıya etki eden faktörlerin belirlenmesinin alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Afşar, B., ve Öğrekçi, S. (2014). Tarihsel süreçte kadının gelişimi ve ekonomideki rolü: Toplayıcı kadından günümüz kadınına dönüşüm. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 17(1), 65-86.
- Akhtar, Z. (2012). Gender inequality in teacher training programs. *International Journal of Business and Social Science*, 3(10), 260-266.
- Akın, A. (2007). Toplumsal cinsiyet (gender) ayrımcılığı ve sağlık. *Toplum Hekimliği Bülteni*, 26, 1-9.
- Akın, A. ve Demirel, S. (2003). Toplumsal cinsiyet kavramı ve sağlığa etkisi. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 25(4), 73-82.
- Akın, U. ve Arslan, G. (2014). İdeoloji ve Eğitim: Devlet-Eğitim İlişkisine Farklı Bir Bakış. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 81-90.
- Aktan, S. ve Saylan, N. (2013). Bir Öğretim Alanı'nın Doğuşu: ABD'de Sosyal Bilgilerin Gelişimi (1893-1916). *Journal of Social Studies Education Research*, 4(2), 55-78. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jsser/issue/19101/202700>
- Albrecht, J., Björklund, A., ve Vroman, S. (2003). Is there a glass ceiling in Sweden?. *Journal of Labor economics*, 21(1), 145-177.
- Alptekin, D. (2014). Çelişik Duygularla Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı Sorgusu: Üniversite Gençliğinin Cinsiyet Algısına Dair Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (32), 203-211.
- Altınova, H. H., ve Altınışik, H. (2011). Yaratıcı drama yöntemiyle yapılan grup çalışmasının cinsiyet ayrımcılığına etkisi. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 6(12), 7-22.
- Altınova, H. H., ve Duyan, V. (2013). Toplumsal cinsiyet algısı ölçeğinin geçerlik güvenirlik çalışması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(2), 9-22.
- Aşçı, F. (2020). *Cumhuriyetten günümüze sosyal bilgiler ders kitaplarında toplumsal cinsiyet kalıp yargıları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Barr, R. D., Barth, J. L., ve Shermis, S. S. (2013). *Sosyal bililerin doğası*. (Çev. N. E. Akhan, E. Ay, C. C. Yeşilbursa, O. Sabancı ve A. Altıkulaç), C. Dönmez (Çeviri Editörü). Ankara: Pegem Akademi. (Eserin orijinali 1977’de yayımlandı).
- Başaran, M. (2019). *Sosyal bilgiler öğretim programı ve ders kitaplarında toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Bingöl, O. (2014). Toplumsal cinsiyet olgusu ve Türkiye’de kadınlık. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16 (Özel Sayı 1), 108-114.
- Bozok, M. (2018). Toplumsal Cinsiyet ve Aile. N. Oktik ve H. Ünal Reşidoğlu (Editörler), *Aileyi anlamak–Disiplinler Arası Yaklaşım* (ss. 101-114). Ankara: Nobel.
- Boyras, B., ve Cantürk, A. (2014). Amerika Birleşik Devletleri örnekleminde ikinci dünya savaşı dönemi askeri propaganda posterleri. *Journal of International Social Research*, 7(33), 496-503.
- Buchmann, C., DiPrete, T. A., veamp; McDaniel, A. (2008). Gender inequalities in education. *Annu.Rev. Sociol*, 34, 319-337.
- Budak, H., ve Küçükşen, K. (2018). Türkiye’nin sosyal transformasyon sürecinde Y kuşağının “toplumsal cinsiyet rolü” tutumları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(66), 561-576.
- Cerrah, L. (2021). Toplumsal cinsiyet algısı ve din. L. Cerrah (Editör). *Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları* (ss. 83-110). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Ceylan, T. (2011). Toplumsal Sistem Analizinde Toplumsal Statü ve Rol. *Journal of Graduate School of Social Sciences*, 15(1), 89-104.
- Connell, R.W. (1998). *Toplumsal cinsiyet ve iktidar*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Cullen, M. J., Waters, S. D., ve Sackett, P. R. (2006). Testing stereotype threat theory predictions for math-identified and non-math-identified students by gender. *Human Performance*, 19(4), 421-440.
- Çelik, Ö. (2012). Kadınların insan hakları hareketi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(1), 149-170.
- Çepni, S. (2009). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş* (4. Baskı). Trabzon: Celepler Yayıncılık.

- De Paola, M., ve Scoppa, V. (2015). Gender discrimination and evaluators' gender: evidence from Italian academia. *Economica*, 82(325), 162-188.
- Demirel, E. (2010). *Sosyal bilgiler ders kitaplarında cinsiyet ayrımcılığı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Doğan, A. (2013). Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik hizmet veren kamu kurumları ve hizmetleri üzerine bir değerlendirme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 75-95.
- Doğanay, A. (2008). Çağdaş sosyal bilgiler anlayışı ışığında yeni sosyal bilgiler programının değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 77-96.
- Dönmez, C. (2015). Dünyada ve ülkemizde sosyal bilgiler. C. Dönmez ve K. Yazıcı (Editörler). *Sosyal Bilgiler öğretimi* (ss. 3-22). Ankara: Pegem Akademi.
- Eken, H. (2006). Toplumsal cinsiyet olgusu temelinde mesleğe ilişkin rol ile aile içi rol etkileşimi: Türk silahlı kuvvetlerindeki kadın subaylar. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (15), 247-279.
- Elgün, A. ve Yeniçeri Alemdar, M. (2017). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarına yönelik bir araştırma: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(3), 2149-5939.
- Erol, M. (2008). Toplumsal cinsiyetin tutumlar üzerindeki etkisi. *Sosyal Bilimler Dergisi/Journal of Social Sciences*, 32(2), 199-219.
- Ersoy-Çak, Ş. E. (2018). Toplumsal Cinsiyet ve Müziğe Dair. *Etnomüzikoloji Dergisi*, 1(1), 68-80.
- Filiz Atış, E. (2010). *Ebelik/hemşirelik 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana
- Geçer, E. ve Kıymaz, E. (2019). Kadın hakları ve algısının ideolojik örüntüsü: KADEM örneği. *İnsan ve İnsan*, 6(20), 185-204. DOI: 10.29224/insanveinsan.458413.
- Gönel, F., Kaplan, Z., Üçer, E., ve Orhan, G. (2012). Üniversite eğitiminde cinsiyet ayrımcılığının kökenleri (YTÜ örneği). *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 4(2), 111-120.

- Gültekin, L., Güneş, G., Ertung, C., Şimşek, A. (Editörler) (2013). *Giriş, toplumsal cinsiyet ve yansımaları*. Atılım Üniversitesi Yayınları, Ankara.
- Gürhan, N. (2010). Toplumsal cinsiyet ve din. *e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, (IV), 58-80.
- Jacobs, J. A. (1996). Gender inequality and higher education. *Annual Review of Sociology*, 22(1), 153-185.
- Jiang, Q., Li, S., ve Feldman, M. W. (2011). Demographic consequences of gender discrimination in China: Simulation analysis of policy options. *Population Research and Policy Review*, 30(4), 619-638.
- Kabaoğlu, S. Q. (2017). Toplumsal cinsiyet ve siyaset. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 1-4.
- Kaptan-İzmir, E. ve Turgut, T. (2019). Sosyal bilgiler ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği. B. Ü. İbret ve S. Kaymakçı (Editörler). *Sosyal bilgiler ve toplum*. (ss. 209-236). Ankara: Pegem Akademi.
- Karakaya, H. (2018). Toplumsal cinsiyet algısı, din ve kadın. *Journal of Analytic Divinity*, 2(2), 36-62.
- Karakuş-Umar, E. (2021). Toplumsal cinsiyeti anlamak. L. Cerrah (Editör). *Toplumsal cinsiyet çalışmaları içinde* (ss.1-16). Ankara: Gazi Kitapevi.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (26. Baskı), Ankara: Nobel.
- Kayadibi, F. (2003). Kadın eğitiminin önemi ve kalkınmadaki rolü. *İstanbul Journal Of Sociological Studies*, (28), 19-31.
- Kaylı, D. Ş. (2018). Toplumsal cinsiyet bakış açısından mekanın gör dedikleri. Y. Kubar ve H. Karakaya (Editörler). *Toplumsal cinsiyet algısına ekonomik ve sosyolojik bir bakış* (ss. 1-28). Ankara: Gazi Kitapevi.
- Kaymaz, İ. Ş. (2010). Çağdaş uygarlığın mihenk taşı: Türkiye’de kadının toplumsal konumu. *Atatürk Yolu Dergisi*, 12(46), 333-366.
- Kılıçoğlu, G. (2015). Sosyal Bilgiler Tanımı, Dünyada ve Ülkemizde Gelişimi ve Önemi. M. Safran (Editör). *Sosyal bilgiler öğretimi* (ss.3-16), Ankara: Pegem Akademi.

- Kurtdaş, E. M. ve Tuncer, M. (2020). Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları (İnönü Üniversitesi Örneği). *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (35), 282-321. DOI: 10.14520/adyusbd.667828
- Mackinnon, C. (2003). Feminist bir devlet kuramına doğru, (Çev. Türkan Yöney ve Sabri Yücesoy). İstanbul: Metis Yayınevi. (Eserin orijinali 1991’de yayımlanmıştır)
- Maya, I. (2013). Pısa sonuçları açısından ülkelerin eğitilmiş olmayan nüfus yapısının analizi: uluslararası bir perspektif. *Electronic Turkish Studies*, 8(8), 911-927.
- McWhirter, E. H. (1997). Perceived barriers to education and career: Ethnic and gender differences. *Journal of vocational behavior*, 50(1), 124-140.
- Morrison, C., ve Jütting, J. P. (2005). Women's discrimination in developing countries: A new data set for better policies. *World Development*, 33, 1065–1081. doi:10.1016/j.worlddev.2005.04.002
- Oakley, A. (2016). *Sex, gender and society*. USA: Routledge.
- Öngen, B., ve Aytaç, S. (2013). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam değerleri ilişkisi. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, (48), 1-18.
- Önsan, Ö. (2021). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algıları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Uşak.
- Özaydınlık, K. (2014). Toplumsal cinsiyet temelinde Türkiye’de kadın ve eğitim. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (33), 93-112.
- Özbaş, S. (2020). *Türk çocuk edebiyatında Sevim Ak romanları ve toplumsal cinsiyet algısı*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özdemir-Yılmaz, E. (2019). *Sosyal bilgiler dersi ile bütünleştirilmiş toplumsal cinsiyet temelli etkinliklerin toplumsal cinsiyete dayalı meslek seçimine yönelik tutumlara etkisi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Özkan, B., ve Gündoğdu, A. E. (2011). Toplumsal cinsiyet bağlamında Türkçede atasözleri ve deyimler. *Electronic Turkish Studies*, 6(3), 1133-1147.

- Pala Kaplan, S. (2015). *Eğitim Sendikalarında Toplumsal Cinsiyet Politikaları: Kadın Öğretmenlerde Toplumsal Cinsiyet*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Parlak, S. (2017). *Ortaçağ'da kadın olmak*. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Matbaa ve Basımevi.
- Sakallı N. U (2002). Çelişik duygulu cinsiyetçilik ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17(49), 47 - 58.
- Savcı, İ. (1999). Toplumsal cinsiyet ve teknoloji. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 54(01),123-142.
- Sayılan, F. (2012). *Toplumsal cinsiyet ve eğitim*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Scott, J.W. (2007). *Toplumsal cinsiyet: faydalı bir tarihsel analiz kategorisi*, (Çev. Aykut Tunç Kılıç). İstanbul: Agora Yayıncılık. (Eserin orijinali 1986'da yayımlandı).
- Seçgin, F., ve Kurnaz, Ş. (2015). Sosyal bilgiler dersinde toplumsal cinsiyet etkinliklerinin öğrencilerin algı ve tutumlarına etkisi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2015(5), 24-38.
- Serdaroğlu, U. (Editör) (2010). *İktisat ve toplumsal cinsiyet*. Ankara: Efil Yayınevi.
- Şenel, A. (2004). *Siyasal düşünceler tarihi* (11. Baskı). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- TDK [Türk Dil Kurumu] (2021). Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 10 Kasım 2021'de alınmıştır.
- Tekin, M. (1988). Eğitimde fırsat eşitliği açısından mesleki ve teknik eğitimde cinsiyete dayanan farklılaşma. *Eğitim ve Bilim*, 12(68).67-72.
- Terzi, Y. (2019). Anket, güvenirlik-geçerlik analizi. Web: https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/yukselt/62069/GA%20CRONBACH%20A_LFA.pdf adresinden 10 Aralık 2021'de alınmıştır.
- Tezcan, M. (1994). *Eğitim sosyolojisi* (9. Baskı). Ankara: Zirve Ofset.
- Trommsdorff, G., ve Iwawaki, S. (1989). Students' perceptions of socialisation and gender role in Japan and Germany. *International Journal of Behavioral Development*, 12(4), 485-493.

- Tuwor, T., ve Sossou, M. A. (2008). Gender discrimination and education in West Africa: strategies for maintaining girls in school. *International Journal of Inclusive Education*, 12(4), 363-379.
- Ulusoy, D. (1999). Plastik sanatlarda toplumsal cinsiyet. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 16(2).47-73.
- Segal, E. S. (2003). Cultural constructions of gender. In C. R. Ember and M. Ember (Eds.), *Encyclopedia of sex and gender men and women in the world's cultures* (pp. 3-11). New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers.
- Uygur, G. (2015). Toplumsal cinsiyet ve adalet: Hukuk adaletsizdir. *Ankara Barosu Dergisi*, (4), 121-132.
- Uygur, G. ve Özdemir, N. (Editörler) (2019). *Hukuk ve toplumsal cinsiyet çalışmaları* (Güncellenmiş 2. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Vatandaş, C. (2007). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, (35), 29-56.
- Vefikuluçay, D., Zeyneloğlu, S., Eroğlu, K., ve Taşkın, L. (2007). Kafkas Üniversitesi son sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açıları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 14(2), 26-38.
- Wooden, M., ve VandenHeuvel, A. (1997). Gender discrimination in training: a note. *British Journal of Industrial Relations*, 35(4), 627-633.
- Yapar-Gönenç, A. (2012). Fransa'da ve Türkiye'de kadın hareketleri. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (27), 63-84.
- Yapıcı, A. (2020). *Toplumsal cinsiyet din ve kadın*. İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Yılmaz, A.(2010). Osmanlıdan cumhuriyete: kadın kimliğinin biçimlendirilmesi. *Çağdaş Türkiye Tarih Araştırmaları Dergisi*, IX(20-21):191-212.
- Yılmaz, D. V., Zeyneloğlu, S., Kocaöz, S., Kısa, S., Taşkın, L., ve Eroğlu, K. (2009). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 775-792.
- Yüksel, H. Öztürk, M. ve Eser, H. (2015). Social policy centered approach on gender discrimination in Turkey: A situational analysis. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (33), 149-164.

EKLER

EK-1. Kişisel Bilgi Formu ve Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği

Değerli Katılımcı,

Aşağıda sizlere cevaplamanız için “Kişisel Bilgi Formu” ve “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” verilmiştir. Sizden istenilen, ilgili kutucukları doldurmanız ve ölçeklerdeki her bir ifadeyi dikkatle okuyup karşısındaki kutucuğu kendi görüşleriniz doğrultusunda işaretlemenizdir. Elde edilen veriler sadece akademik bir çalışma için kullanılacaktır. Araştırma sonuçlarının gerçeği yansıtması için samimi fikirlerinizi belirtmeniz oldukça önemlidir.

Katkılarınız için teşekkürler...

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı
Sinan CEYLAN

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Cinsiyetiniz: Erkek () Kadın ()

Sınıf Düzeyiniz: 1 () 2 () 3 () 4 ()

Aile Gelir Durumunuz: 3000 TL ve altı () 3001-5000 TL () 5001-7000 TL ()
7001-9000 TL () 9001 TL ve Üzeri ()

Kişisel Gelir Durumunuz: 2000 TL ve altı () 2001-3000 TL () 3001-4000 TL ()
4001-5000 TL () 5001 TL ve Üzeri ()

Mezun Olduğunuz Lise Türü:

Genel Lise () Anadolu Lisesi () Fen Lisesi ()
Anadolu Öğretmen Lisesi () Özel Lise () İmam Hatip Lisesi ()
Meslek Lisesi () Sosyal Bilimler Lisesi () Diğer ()

Annenizin Eğitim Düzeyi:

Okur-Yazar Değil () İlkokul Mezunu () Ortaokul Mezunu () Lise Mezunu ()
Ön Lisans Mezunu () Lisans Mezunu () Lisansüstü Mezunu ()

Babanızın Eğitim Düzeyi:

Okur-Yazar Değil () İlkokul Mezunu () Ortaokul Mezunu () Lise Mezunu ()
Ön Lisans Mezunu () Lisans Mezunu () Lisansüstü Mezunu ()

Kardeş Sayınız (Kendiniz Hariç):

Yok () 1 () 2 () 3 () 4 () 5 () 6 ve üzeri ()

Yetiştirdiğiniz Yerleşim Birimi:

Köy () Kasaba () İlçe () İl () Büyükşehir ()

TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI ÖLÇEĞİ İFADELER	Tamamen Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1- Evlilik, kadının çalışmasına engel olmaz.					
2- Kadın sadece ailesinin ekonomik sıkıntısı varsa çalışmalıdır.					
3. Çalışan kadın da çocuklarına yeterince zaman ayırabilir.					
4. Kadınlar anne olduktan sonra çalışmamalıdır.					
5. Kadın siyasetçiler de başarılı olabilir.					
6. Kadınlar evlendikten sonra çalışmamalıdır.					
7. Çalışma hayatı kadının ev işlerini aksatmasına neden olmaz.					
8. Çalışan bir kadın hayattan daha çok zevk alır.					
9. Kadınlar erkekler tarafından her zaman korunmalıdır.					
10. Kocasını izin vermiyorsa kadın çalışmamalıdır.					
11. Kadınlar yönetici olabilir.					
12. Çalışan bir kadın kazandığı geliri eşine vermelidir.					
13. Çalışan bir kadın çocuklarına daha iyi anne olur.					
14. Erkekler de çamaşır bulaşık gibi ev işlerini yapmalıdır.					
15. Kocasız kadın sahipsiz eve benzer.					
16. Bir ailenin gelirini erkekler sağlamalıdır.					
17. Kadınlar kendi başına ticarethane gibi yerler (kafe, market, emlakçı gibi) açmamalıdır.					
18. Kadınların birinci görevi ev işlerini üstlenmektir.					
19. Bir kadın kocasından fazla para kazanmamalıdır.					
20. Erkek her zaman evin reisi olmalıdır.					
21. Toplumun liderliği genellikle erkeklerin elinde olmalıdır.					
22. Kız çocuklarına da erkek çocuklar kadar özgürlük verilmelidir.					
23. Bir kadın kendi haklarına sahip olabilmesi için gerekirse kocasına karşı çıkabilmelidir.					
24. Kadın kocasından yaş olarak daha küçük olmalıdır.					
25. Ailedeki önemli kararları erkekler vermelidir.					

EK-2. Araştırma İzin Belgeleri

Evrak Tarih ve Sayısı: 07/02/2022-167455

T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : E-69972237-302.08.01-167455
Konu : Sinan CEYLAN' ın Araştırma İzni

07/02/2022

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : a) 02/02/2022 tarihli ve E-98862767-399-165991 sayılı yazınız.
b) Eğitim Fakültesi Dekanlığının 04/02/2022 tarihli ve E-46810852-302.08.01-166960 sayılı yazısı.

Enstitünüz Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı 183533024 numaralı yüksek lisans öğrencisi Sinan CEYLAN' ın Prof. Dr. Kubilay YAZICI danışmanlığında "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Niğde İli Örneği)" konulu yüksek lisans tez çalışması kapsamında Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalında araştırma yapma isteğinin uygun görüldüğüne dair Eğitim Fakültesi Dekanlığının ilgi b)' de kayıtlı yazısı ekte gönderilmiştir.

Gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Hasan USLU
Rektör

Ek:İlgi b) Yazı (2 sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres:Merkez Yerleşke Bor Yolu 51240 Niğde
Telefon:3882252707 Faks:3882252701
e-Posta:oidb@ohu.edu.tr Web:www.ohu.edu.tr
Kep Adresi:nohu@hs01.kep.tr

Bilgi için: Alişan KOYUNCU
Unvanı: İdari Büro Görevlisi
Tel No: 0 388 225 2708

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Fakültesi Dekanlığı

Sayı : E-46810852-302.08.01-166960
Konu : Sinan CEYLAN' ın Araştırma İzni

04/02/2022

REKTÖRLÜK MAKAMINA
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 03/02/2022 tarihli ve E-69972237-302.08.01-166424 sayılı yazınız.

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı 183533024 numaralı yüksek lisans öğrencisi Sinan CEYLAN, Prof. Dr. Kubilay YAZICI danışmanlığında "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Niğde İli Örneği)" konulu yüksek lisans tez çalışması kapsamında Fakültemiz Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalında araştırma yapma isteği Dekanlığımızca uygun görülmüştür.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Bekir ÇINAR
Dekan

Ek:Bölüm Başkanlığı Yazısı (1 sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres: Merkez Yerleşke Bor Yolu 51240 Niğde
Telefon: 3882254315 Faks: 3882254316
e-Posta: egitimfak@ohu.edu.tr Web: http://www.ohu.edu.tr/egitimfakultesi
Kep Adresi: nohu@hs01.kep.tr

Bilgi için: Nurgül KUŞ
Unvanı: Bilgisayar İşletmeni
Tel No: 0 388 225 4328

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Eğitim Fakültesi Dekanlığı
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Başkanlığı

Sayı : E-97207387-399-166769
Konu : Araştırma İzni - Sinan CEYLAN

04/02/2022

EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

İlgi : 03/02/2022 tarihli ve E-69972237-302.08.01-166424 sayılı yazınız.

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı 183533024 numaralı yüksek lisans öğrencisi Sinan CEYLAN'ın, Prof. Dr. Kubilay YAZICI danışmanlığında "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Niğde İli Örneği)" konulu yüksek lisans tez çalışması kapsamında Bölümümüz Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalında araştırma yapma isteği Bölümü Başkanlığımızca uygun görülmüştür.

Gereğine arz ederim.

Prof. Dr. Halil TOKCAN
Bölüm Başkanı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres: Merkez Yerleşke Bor Yolu 51240 Niğde
Telefon: 3882254342 Faks: 3882254316
e-Posta: egitimfak@ohu.edu.tr Web: <http://www.ohu.edu.tr/egitimfakultesi>
Kep Adresi: nolu@hs01.kep.tr

Bilgi için: Emre ALPER
Unvanı: Bölüm Sekreteri

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK-3. Özgeçmiş

